

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1029.

CHICAGO, ILL., 2. JUNIJA, (JUNE 2), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Prelom med Anglijo in Rusijo.
Iz New Yorka v Pariz v 33. urah.
Mussolini sanja nevarne sanje.
Soc. stranka se pripravlja za kampanjo v
v l. 1928.
Bogat maček.
15,000,000 Fordovih avtov.
Debsova spominska radio-postaja.
Sinclarjeva pot v ječo.
397,566 avtov izdelanih v enem mesecu.
Čikaški Jugoslovani proti predlogam za šika-
niranje tujerodcev.
Njegovo veličanstvo Dollar.
Socialistično gibanje v državi Ohio. (Anton
Garden.)
Organiziran in neorganiziran delavec. (An-
ton Šular.)
Zdravniški pregled pred ženitvijo.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Dva predavanja v Clevelandu.
Stavkovna situacija v zapadni Penni.
Shod društva "Delavec" SNPJ. v West Parku.

— Ustanovitev kluba JSZ.

Za Sacco in Vanzettija. (Mt. Clemens, Mich.)
Zaključno predavanje kluba št. 1, JSZ.
Power Point, O.
Pittsburg, Pa.
Izobraževalna akcija J. S. Z.
Iz upravnštva.
Prispevki za prvomajsko številko Proletarca.
Agitatorji na delu.
Kampanja za razširjenje Proletarca.
Listu v podporo.
Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. orga-

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
"Gypsy Rover" v Waukegenju.
Refleksi na Kobalovo "kritiko" o "Savinem"
koncertu (A. F. Žagar).
Za tiste ki mislijo iti v Waukegan.
Problem evolucije (slika).
Kdor koleblje: pesem (Ivan Vuk).
Predavanja ki jih je imel s. Zaitz v Cleve-
landu, izidejo v Proletarcu.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtak. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3636 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

PROLETAREC

Glasiló Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1029.

CHICAGO, ILL., 2. JUNIJA, (JUNE 2), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PRELÓM MED ANGLIJO IN RUSIJO.

Z 368 proti 111 glasovi je angleška zbornica dne 26. maja sprejela predlog za prekinjenje diplomatskih stiskov s sovjetsko Rusijo.

Torijem se je nakana posrečila.

Predlog za prekinjenje diplomatskih stiskov je podal zbornici konservativni poslanec Gervais Rentoul. V njemu izvaja, da zbornica ceni napore angleške vlade, ki je storila vse da ostane s Sovjetsko Unijo v prijateljstvu, toda vsa angleška prizadevanja so vsled neodkritosrčnosti sovjetske vlade brezuspešna, in zato zbornica nalaga vladi njegovega veličanstva, da prekine diplomatske stike s sovjetsko Rusijo. Vzlic temu pa Rusija lahko ostane tudi v bodoče z Anglijo v trgovskih stikih.

In predlog je bil v tem smislu na željo vlade z večino ki jo ima v zbornici konservativna stranka, sprejet.

Delavska stranka je predlagala, da se preje uvede preiskava, ki naj dožene, v koliko so trditve vladnih funkcionarjev o spletkarjenju ruskih zastopnikov v Angliji in drugje proti Veliki Britaniji resnične. V komisiji, ki bi vodila to preiskavo, bi naj bile strogo nepristranske, pravične osebe, ki uživajo kot take splošen ugled.

Ta predlog je bil poražen, ker se je večina zbornice sprijaznila z zahtevo vlade za prekinjenje diplomatskih odnošajev z Rusijo.

Več dni pred tem je londonska policija po naročilu vlade, oziroma gotovih vodilnih funkcionarjev v kabinetu udrla v poslopje ruske trgovske komisije v Londonu, da najde neki zelo važen dokument, ki je bil ukraden iz angleškega vladnega arhiva ter predan ruski špijonaži v Angliji. Dotičnega dokumenta niso "našli", toda ker je policija iskala, je pobrala vse rekorde v precej velikem poslopu ruske trgovske komisije ter jih pregledala. In vladni agentje, četudi niso našli "dokumenta ki so ga iskali", so "odkrili" dejstvo, da sovjetska Rusija pod masko svoje trgovske komisije intrigira z svojimi ljudmi v Angliji proti Angliji; nadalje, da podkupejuje gotove angleške poslance, urednike, unijske voditelje itd., vse z namenom, da neti nemir v Angliji, da ovira angleški vladi njeno politiko v orientu, da izpodkopava moč Velike Britanije.

Poslanci delavske stranke so vladi ter njeni večini dokazovali, da prekinjenje diplomatskih odnošajev ne bo prekinilo ruske propagande, pač pa jo še podžgalo. Dokazovali so ji, da Anglija ne pridobi ničesar, če pošlje ruskega poslanika v Londonu nazaj v Moskvo in odpokliče svojega zastopnika iz Rusije v London. Vsak tak korak ne pomeni nič drugega kakor vzrujanje ljudskih množic in povzroča nesigurnost, katere je že itak več kot preveč.

Lloyd George, voditelj liberalne stranke in medvojni premier Anglije, je v debati o predlogi za prelóm diplomatskih odnošajev z Rusijo istotako naglašal, da Anglija z njim ne doseže ničesar drugega kakor fiasko. Dejal je, da je bila taktika sovjetske Rusije napram Angliji v resnici neodkritosrčna in da vsled tega zasluži obsojanje; če pošljemo ruskega zastopnika nazaj, je dejal Lloyd George, ne bo to ruske taktike napram Angliji prav nič izboljšalo nji v prilog, pač pa jo poslabšalo.

Anglija je priznala sovjetski režim takoj ko je prišla na krmilo delavska vlada pod vodstvom MacDonalda. Nobenkrat pa niso bili odnošaji med njima taki, ki bi kazali pravo voljo za sodelovanje.

In vzrok ni samo to, da je Rusija boljševiska, karkoli to že danes pomeni, ampak glavni vzrok je, da je današnja Rusija bolj kot je bila kedaj poprej carska Rusija v tekmi z Anglijo za prvenstvo v orientu.

Medtem, ko se je carska Rusija lahko pridobilo z metodami ki so priznane v imperialističnemu-kapitalističnemu svetu, se je sovjetska unija takih načinov odrekla. Ko sta se sprli od časa do časa Anglija in carska Rusija, sta si v znak sporazuma razdelili "sfere vpliva" na Kitajskem, v Perziji, Turčiji itd. Ko je carska Rusija l. 1900—1903 sistematično gradila svojo okupacijo kitajske Mandžurije, so se najprvo zbalí Japonci, Anglija pa je v svoji ljubosumnosti iskala priložnost, kako preprečiti načrte ruskega imperializma, ne da bi šla sama po kostanj v ogenj. Priliko ji je ponudila Japonska. Japonska ni hotela, da pride Rusija z okupiranjem Mandžurije in potem morda še Koreje prav do

njenega praga, pa je vprašala Anglijo za pomoč. L. 1903 sta sklenila zvezo, ki je med drugim določevala, da ako pride v slučaju vojne med Rusijo in Japonsko kaka država na pomoč Rusiji, tedaj bo Velika Britanija pomagala Japonski. Leto pozneje je Japonska, da izrine carjev imperializem izpred svojega praga, napovedala vojno Rusiji in jo premagala. Angliji ni bilo treba poseči v to vojno, toda je dosegla svoj cilj. Ruski konkurent ji za enkrat na Kitajskem ni bil več nevaren. V Mali Aziji ga je potolažila s koncesijami, med svetovno vojno pa ga je uspavala z obljubo, da dobi Carigrad.

Rusija revolucije je zavrgla stare pogodbe, se odrekla obljubam katere so ji dali pred vojno in prva leta vojne imperialistični državniki, in se oprijela v diplomaciji na daljnem vztoku kakor v Mali Aziji nove taktike. Deluje med masami potlačeni kolonijalnih ljudstev kjer in kolikor more. Kot taka je postala njena vloga v Indiji čisto drugačna od one ki jo je imel carizem. Odrekla se je gotovih privilegijev, ki jih je dobila carska vlada na Kitajskem, in izjavila, da smatra Kitajsko za enakovredno deželo. Kuomintang je sprejel to rusko gesto zelo dobrohotno na znanje, dasi več ali manj z rezervacijami, vlada v Peking, katera je sedaj še pod kontrolo Anglije, pa je nedavno navalila s svojo policijo na ruska poslopja okrog poslaniškega urada sovjetske Rusije ter zaplenila razne dokumente ter cele skladišča "propagandistične" literature. Nato so prihajala poročila, da je imperializem sedanje Rusije nevarnejši kakor je bil carski, kajti sedanja s svojo "demagogično" taktiko išče zaslombo v velikih masah, katerim obljubuje "svobodo in raj", ob enem pa jim usiljuje za vlado ljudi, ki so pod kontrolo Moskve in njeni plačanci.

Odnosaji med Anglijo in Rusijo so poostreni, ali bolj pravilno, — angleški vladni organi so svoj ton neprijaznosti napram Rusiji poostrili najbolj vsled stare tekme med Anglijo in Rusijo v orientu.

Kitajsko ljudstvo se hoče otresti tuje nadvlade. To ni v prilog angleškemu imperializmu, pa tudi drugim ne. A Rusija nima kaj izgubiti, pač pa pridobiti, ako pomaga Kitajcem v njihovi borbi za osamosvojitvev Kitajske. Indijci zahtevajo več neodvisnosti, in njihov cilj je popolna ločitev izpod angleške nadvlade. Nad tri sto milijonov jih je, in se sami sebi čudijo, kako je mogoče, da jih vlada mala Anglija, ki jim da tu pa tam košček avtonomije kakor nekakšno milost. Današnja Rusija simpatizira s prizadevanjem Indijcev za ločitev od Velike Britanije, in jih v tem tudi podpira, ne direktno kot vlada, ampak skozi gotove organizacije, ki funkcionirajo v Moskvi. Ako se Indija osvobodi angleškega vpliva, bo Anglija veliko na izgubi. Rusija bi pridobila.

Kadar pravi ruska vlada, da ni odgovorna

kaj počno razne ruske unije, propagandistične in druge organizacije, kot je npr. tretja internacionala, ji odgovarjajo v glavnih mestih drugih držav, da ne sme nobena unija in ne tretja internacionala storiti ničesar, kar nima odobrenja vlade.

V tem se ne motijo, in vsled tega dežujejo "očitki", da je ruska vlada "neodkritosrčna". Ona obljubi, da ne bo vodila take in take propagande, a ker se z njo ne prestance, si unije roke, češ, ne moremo pomagati, vodi jo ta in ta skupina, ki nima vladnega značaja.

Razun Zedinjenih držav so bile do odpoklica angleškega diplomatičnega zastopnika iz Moskve vse velike države in mnoge manjše z Rusijo v diplomatičnih odnosajih. Zedinjene države so se priznanju trdovratno upirale. Sedaj se jim je Pridružila še Anglija. Druge države najbrž ohranijo svoje zastopnike v Moskvi, kajti mnogi itak niso nič drugega kakor opazovalci. Rusija trguje danes z zunanjim svetom največ brez trgovskih pogodb, in kar jih ima, so zelo rahle. Vzlic temu, da je bila prošle tedne zastopana na mednarodni ekonomski konferenci lige narodov, vzlic temu da je v Moskvi že precejšnje število diplomatov tujih držav, je Rusija diplomatično še vedno izolirana.

Sedanja taktika Anglije gre za tem, da Rusijo prisili v krog zapadnih držav pod pogojem, da sprejme njihove metode v diplomaciji in trgovini; kajti sprejeta bo le, če preneha s taktiko "izpodkopavanja". Anglija računa v tej igri na možnost vojne, in računa z njo tudi Rusija.

Prelom diplomatičnih odnosajev med Anglijo in Rusijo pomeni povečanje intrig in s tem večjo vojno nevarnost.

Mednarodno delavstvo ima v tej krizi veliko, težko nalogo. Če ji bo kos, bo Rusija v doglednem času v koncertu narodov, oziroma bo zastopana na zborih kot enakovredna država. Ako ne, bodo napeti duhovi izvali vojno, s katero hočejo odločiti bodočo usodo Rusije. In prav v tem so v zmoti. Začrtala si je svoja pota, s katerih ne bo krenila. Ublažila bo svoj ekstremizem polagoma, ker je njena gospodarska rekonstrukcija počasna. Čimveč bo imela gospodarstva, manj bo propagande. In čim manj bo šikanirana in napadana v nasprotni propagandi, toliko prej se sprijazni s svetom. Kar pa se tiče orijenta, je najboljša, da vesile priznajo tole resnico: Kitajska se osvobodi tujega imperializma tudi brez ruske pomoči. In Indija postane samostojna tudi brez sodelovanja sovjetske propagande.

***

"BEG IZ TEME" je najnovejša knjiga v slovenski literaturi. Obsega nad 300 strani; v nji so zastopani najboljši ruski pisatelji, ki so kazali ljudstvom pot iz teme. Izšla je v založbi "Proletarca". Cena \$1.75 za vezano v platno, \$1.25 za mehko vezbo.

Iz New Yorka v Pariz v 33. urah.

Ko je prišel l. 1492 do ameriškega obrežja Krištof Kolumb, mu je vzelo tedne. Razun tega je bila pot za tako razdaljo nevarna. Ladje tedaj še niso bile zgrajene za tako dolge plovbe. Atlantik je bil tedaj brezmejno širok — a se je zoževal z izboljševanjem plovbe, z iznajdbo pare, oziroma parnikov, in potem z izboljševanjem parnikov. Vzelo je zelo dolgo, predno je mogel parnik z zapadnoevropskega obrežja pripluti v ameriške atlantiške luke v sedmih ali šestih dneh.

Navadno s opotrebovali dva do tri tedne in več.

Prišli so z zrakoplovi in jih preiskusili. Za polet preko Atlantika bi potrebovali, kakor so sedaj konstruirani, tri do štiri dni, a so vsi pogoji, da se jih izboljša v toliko, da se distanca skrajša na par dni. Zrakoplovi pa so zelo draga stvar, in ob enem riskirana. Če je uničen, kar se navadno dogodi že po par poskušnih voznjah, gre z njim v nič stotisoče dolarjev, ali celo milijon in več.

Eroplan ni tako drag in z njim je mogoče delati bolj vratolomne poskuse. Aviatiki raznih dežel tekmujejo v poletih, kajti vse dežele so se po vojni zelo zainteresirale v zrakoplovbo. Vse večje militaristične sile množe število svojih eroplanov. Sedaj jih rabijo za tekme, za vojaške vaje, za razvažanje pošte in tudi za potniški promet. V času vojne jih bodo napolnili z bombami ter jih vposlili za uničevanje ter morijo na debelo.

Že večkrat je kak držan aviatik nameraval preleteti Atlantik ne da bi se kje na potu spustil na tla. Namero je sklenil izvesti Francoz Nungesser. Izginil je, najbrž kje v valovih, in Franciji ni bilo dodeljeno, da bi njen sin dosegel prvi to slavo.

Poskusil je ameriški letalec Charles A. Lindbergh. Dvignil se je v zrak v New Yorku in se spustil po 33 in pol uri na tla v Parizu. Preletel je dolžino 3,800 mil ne da bi se spustil na tla. Vozil je povprečno 107 in pol milje na uro. Dirkal je s svojim letalom, v katerem je bil popolnoma sam, skozi dež in skozi mrzle vetrove, skozi meglo in skozi naklonjeno mu atmosfero. Svoje oči je moral imeti uprte v razne instrumente, da ni izgubil ravnotežja, in da ni zgrešil poti.

"Leteči bedak" je dosegel cilj, in postal je "leteči junak". Parižani in Amerikanci v Parizu so mu napravili ovacije, kakor da je prišel v Francijo največji zmagovalac sveta. Nekdo, ki ve kako se pride do simpatij mu je svetoval, da naj obiše Nungesserjevo mater ter jo tolaži in izreče svoje simpatije. Ko se je spustil v Parizu

na tla, je začutil trudnost. Rešili so ga iz gnječe ter ga poslali v posteljo. Ko je vstal, so ga peljali k omenjeni ženski, in tisoče ljudi je bilo okrog hiše ter ga pozdravljali. Fotografski aparati so delovali, reporterji so hiteli pisati.

Lindbergh ima sedaj priložnost zaslužiti milijon. Ljudje, ki znajo pisati, bi pisali za liste, če je on pripravljen podpisati, oziroma sprejeti spise za svoje. To, če hoče, mu prinese stotisočak ali dva. Lahko gre v kino in vaudevilska gledališča, kjer ima priliko dobiti kakega pol milijona. Lahko dobi vlogo v filmskih igran, in na dobičku bo za kak milijon.

Lindbergh je postal v očeh ameriške mladine junak dneva, in nežni spol ga obožuje, kajti ameriška reklama je nekaj čudovitega, posebno tista, ki ni plačana.

Vzlic komedijam, ki jih ljudje uganjajo ob takih prilikah, pa je dejstvo, da je distanca med New Yorkom in Parizom skrajšana na 33½ ure. Lindbergh je s tem poletom svoje ime zelo globoko zarezal v razvoj zračne plovbe; njegov drzni čin je vreden občudovanja. Tisti pa, ki ga primerjajo Krištofu Kolumbu, so pomotoma vsled prevelikega navdušenja prezrli napredek v tehniki in napredek v poznanju oceanov ter vseh kotov tega planeta, ki ga je dosegel svet v zadnjih 435 letih, od kar je Kolumb prvič postavil zastavo evropske države na ameriški kontinent. Kolumbov uspeh v sedanji dobi ne more imeti primere.

***

Mussolini sanja nevarne sanje.

Italija mora imeti v teku pet let šestdeset milijonov prebivalcev.

Italija se mora vsposobiti mobilizirati v teku najkrajšega časa najmanj pet milijonov mož za vojno službo.

Italija mora zgraditi mogočno zračno floto.

Italija se bo uveljavila v svetu kot mogočna država, katere želje bodo uvaževane, če bo močna, če bo nepremagljiva, in taka postane.

To je v oratorskem govoru naznanil zbornici poslancev v Rimu diktator in vladar Italije, Benito Mussolini. Prerokoval je, da Italija doseže vse to in še veliko več v dogledni dobi, in da bodo njene ambicije dosežene v letih 1935—40. Mussolini računa na vojne, osvojevalne vojne, in italijanska fašistična mladina rjove navdušenja.

Šestdeset milijonov ljudi hoče Mussolini, in je zagrozil nastopiti proti vsakemu, ki propagira ali prakticira kontrolo porodov. Obdavičil je samce, sedaj dela na načrtu za obdavičenje zakoncev ki so brez otrok in pa onih, ki jih imajo premalo. Italija je majhna, je revna, a ima okrog 42,000,000 ljudi. Mussolini jih hoče v pe-

ti letih 18 milijonov več. In ne skriva čemu. On hoče pet milijonom vojakov, in on hoče "uveljaviti" težnje "velike Italije".

Mussolini sanja, toda njegove sanje so nevarne, so dinamič ne samo za Italijo ampak za ves svet.

Gladna Italija ga posluša in uživa njegove obljube. Obljube bodo izpolnjene, toda je treba — pet milijonov vojakov, mogočno zračno floto, vojno mornarico in take reči.

Mussolini se zelo nespametno igra z ognjem. Ko enkrat zapali, bo gorelo in ljudstva bodo plačala zavarovalnino v krvi in blagu kakor navadno. Italijansko ljudstvo ne bo vsled eventuelne Mussolinijeve zmage nič bolj prosperiralo kakor sedaj, ko beleži tako "sijajno" zmago v zadnji svetovni vojni. Če to pravočasno spozna, bo le njemu v korist.

Debsova spominska radio---postaja.

Vse delavske organizacije v Ameriki se zanimajo za veliko radio-postajo W-DEBS, ki se zgradi v New Yorku kakor hitro bo zbranih \$250,000 ki so potrebni v ta namen. Dosedaj so prišli odzivi od lokalnih delavskih unij iz tridesetih držav, kakor tudi od mnogih glavnih uradov mednarodnih unij. Postaja bo postavljena v spomin velikemu delavskemu borcu Eugene V. Debsu in bo služila razširjevanju revolucionarne socialistične misli ter delavski stvari sploh.

Radio postaja boljinbolj mogočno sredstvo propagande; ne bo dolgo, ko prekosi moč časopisja. Kapitalisti so to spoznali in operirajo veliko število oddajalnih postaj po vsej deželi za svoje interese. Čas je torej, da se tudi delavstvo zgane in ustanovi svojo lastno oddajno postajo, s katere bo redno razprševan po deželi program godbenih in pevskih točk ter naše besede v interesu delavskih organizacij.

Odbor, ki vodi nabiranje gori navedenega sklada za Debsovo radio-postajo, poroča, da je odziv vedno večji: Strokovne unije kotlarjev, krojačev, strojnikov, tesarjev, livarjev, pekov, železničarjev, mornarjev in drugih delavcev pošiljajo prispevke; nekaj naprednih podpornih organizacij se je tudi že odzvalo.

Pripravljeni odbor upa, da bo postaja W-DEBS spojena s postajo Čikaške delavske federacije W-CFL., vsled česar bo newyorški program lahko oddajnan milijonom poslušalcev v čikaškem okolišu. V načrtu je tudi kolo spojenih postaj po vsej Ameriki. Delavci na pacifičnem obrežju snujejo svojo radio-postajo in druga se pripravljajo v Washingtonu, D. C.

Slovenski zavedni delavci moramo tudi prispevati vsaj drobtino za uresničenje te veleko-

ristne ideje. Klub št. 1, JSZ. v Chicagu je že dal \$50. iz svoje blagajne. Te dni so bili razposlani apeli in nabiralne pole na okrog tisoč slovenskih naprednih podpornih, kulturnih in političnih društev in klubov. Upamo, da se generozno odzovejo in prispevajo vsak po svoji moči.

Naj se razlega mogočni glas ideje velikega Debsa s postaje W-DEBS!

Soc. stranka se pripravlja za kampanjo v l. 1928.

Eksekutiva socialistične stranke, ki je zborovala 22. maja v Pittsburghu, Pa., je sklenila podvzeti vse potrebne korake, da utrdi svoje organizacije v posameznih državah, in da jih obnovi v državah kjer so v preteklih letih prenehale funkcionirati. V ta namen bo vposlila posebnega organizatorja, sposobnega za to delo, s katerim bodo sodelovali razun glavnega urada in eksekutive tudi vsi drugi strankini faktorji.

Konvencija socialistične stranke se bo vršila januarja prihodnje leto, bodisi v Pittsburghu, Clevelandu, Milwaukeeju ali New Yorku. V kateremu teh mest se bo vršila, bo določeno pozneje.

Eksekutiva je na tem zborovanju sprejela več resolucij, med njimi eno, s katero zahteva ponovno obravnavo za Sacco in Vanzettija, resolucijo proti antisindikalističnim zakonom itd.

Ob tem času se je vršil v Pittsburghu tudi velik shod in več konferenc, na katerih so zainteresirani delavski krogi razpravljali in sklepali, kako organizirati socialistično predsedniško kampanjo v prihodnjem letu v čimvečjem obsegu. Izjavila je ponovno, da je pripravljena sodelovati z vsem idelavskimi skupinami, ako se resno odločijo za organiziranje ameriške delavske stranke, kajti interesi ameriškega socialističnega delavstva se ne razlikujejo od interesev ostalega ameriškega delavstva.

Kakor je situacija danes, je socialistična stranka edina organizirana enota za samostojno delavsko politično akcijo, in edina delavska stranka v tej deželi, ki pride v poštev kot taka. Dosedaj ni še nobenih izgledov, da nameravajo ameriške unije poseči v volilno borbo samostojno, ali da imajo v načrtu ustanovitev delavske stranke. Socialistična stranka je tukaj, da drži prapor delavske politične akcije pokoncu, in v prihodnji predsedniški kampanji bo izvršila svojo dolžnost.

Tisti, ki ste ž njo že sedaj, — pridružite se ji takoj, ako še niste njeni člani.

V kampanji za razširjenje Proletarca delujmo vsi, in cilj tisoč novih naročnikov bo dosežen.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

XV.

Po novem letu je imel Guzej veliko opravka s svojo stranko. Ožji odbor je zboroval vsaki drugi večer v Proletarskem domu, ki so ga jim predali socialisti, katerih ni bilo več. Njih vodje so postali čez noč anarhisti in marsikateremu se je posrečilo, da se je zopet vgnezdil v kak pododbor, odkoder se je s spretnostjo svojega jezika ravno tako hitro pomikal navzgor kakor preje.

Guzej je stopil iz službe in se posvetil samo politiki. Bil je predsednik glavnega odbora, urednik strankinega glasila in je neumorno prepisoval iz nemških in ameriških časopisov članke o boljševizmu, o Rusiji, o kapitalizmu. Osnovala se je posebna prosvetna organizacija, katero člani so pričeli igrati na odrih, ustanavljali so pevske zборе, proletarske plesne šole, prirejali proletarske maškerade in proletarske beneške noči.

Masa je čitala s pohotno naslado vesti iz Rusije in je končno res verovala časopišju, ki je pisal: Vse tisto kar pišejo buržujske cunje je laž. Proletarci ne nasedajte jim! Rusija je država, v kateri se dobesedno cedi med in mleko. In ko so pisale druge novine o grozodejstvih čeke, je pisal ta list: Lažejo! Samo, da bi vam nas začrnili. Toda sodrugi! Ali boste mar verovali buržuju, našemu sovražniku? Ne! Če pa so spravili boljševiki nekaj debeluharjev na oni svet — ali jih je škoda?

Guzej, ki je vse to vodil, je rasel v svoji moči in slavi. Toda kljub temu je bilo ljudstvo vseeno še neverno. Nikakor si niso mogli predstavljati, da bo šlo to tako lahko, da bodo vsi ti rudniki njegovi, da bodo gospodarji in delavci obenem kar čez noč. Četudi je bil izrek "kar je moje — je tvoje" dovolj jasen in razumljiv, vendar so se mu premnogi posmehovali in so dvomili o uresničenju teh besed.

Toda ne samo v tem mestu, povsod, po celi državi je rasel boljševizem in kmalu so se pričeli polniti prazni vampi političnih kameleonov na račun nove stranke iz parlamentarne skleda in vse polno rdečih kravat je bilo kupljenih na državne stroške.

Guzej se je moral priklopiti s svojo stranko skupnosti in je zavzel v centralnem odboru odlično mesto podpredsednika — v krajevnem odboru pa je ostal seveda še nadalje predsednik — pravzaprav vse: tajnik, urednik in blagajnik. Tudi poslanec bi postal, da ni bil inozemec.

Toda njegova častizeljnost ga je ovirala v izvrševanju sklepov centrale. S svojim zaupnim odborom je delal po svoje. Njegovi načrti so se sicer skladali v bistvu s centralo — samo izvršiti jih je nameraval drugače. Namreč: skrivaj pripraviti delavstvo k uporam čim preje, postaviti se anarhistom na čelo in tako presenettiti vse: sovražnike in prijatelje. Mislil si je: sovražnik, ki ne bo pripravljen, se bo vdal — neodložni tovariši bodo spoznali njegovo taktično sposobnost in ga bodo proglasili za predsednika nove države: Sovjetski Balkan.

Najel si je sobo v Proletarskem domu, udobno si jo je opremil in delal. K njemu so prihajali mladeniči, ki so ga verno poslušali kadar jim je pravil o francoskih Jakobincih, ki so bili nad vse navdušeni, kadar jim je govoril o giljotini. In teh mladeničev je bilo vedno več. Sami rudarji, prežeti od maščevanja in hrepnjenja po burnih dogodkih. Tudi dekleta so bila med njimi z moškimi in trdimi obrazi. In ta mladež je bila njegova opora. Vsi ti so bili stebri prosvetne organizacije in vse propagande. Bili so delavni. Sami so pisali igre, prepisovali predavanja, sestavljali pesmi. Imeli so svojo pisavo, s katero so si dopisovali med seboj. In nihče drugi ni vedel o vseh Guzejevih načrtih kakor ti, ki so molčali in so se čutili silno velike, da morajo čuvati tolike skrivnosti.

Med njimi je bil tudi Gaber, brat zmrzlega rudarja, ki je prežal na Milana. Bil je strojnik v elektrarni. Po svojih fantastičnih mislih je še celo prekašal svojega mojstra, vendar se mu je v vsem pokoraval in mu ni nikoli oporekal. Vsi ti ljudje so bili namreč trdno prepričani, da bo upor srečno končal.

Kmalu po novem letu so sedeli okoli mize pri njemu Gaber, Zgonc in njegova ljubica Rezika. Rdeča luč je padala na obraze, ki so bili obrnjeni v Guzejeve ustnice, ki so se premikale.

— Vsi morajo pasti! Revolucija ne pozna usmiljena, ne prizanašanja. Vse, kar se ji zoperstavlja mora pasti in zaraditega ni nič čudnega, če je krvava. Tudi naši tovariši! Tudi moj oče, moja mati — če bi bilo potreba!

Rezika se je zganila. Silno blede je bila in se je naslanjala na Zgonca.

— In brez tega nikakor ne gre? je vprašala Rezika.

Guzej jo je pomenljivo pogledal in je molčal. Zgonc se je razburil in ji je očital.

— Ženska, ne bodi plašljiva in ne delaj zgage! Tudi tebe bi ubil — če bi bilo potreba!

Rezika je široko odprla oči in prestrašena vstala. Potem se je zopet zavedla, vsedla se je nazaj in mu odgovorila.

— Tudi jaz tebe — če bi bilo potreba. Toda to niso bile njene besede.

Guzej je nemirno bobnal s prsti po mizi.

— Rezika, temu ne moreš oporekati! Sicer pa poznaš naše zakone! Saj vendar je to čisto

razumljivo. Če bi naprimer bila namenjena, da nas ovadiš — kaj misliš, da bi napravili s teboj?

— Brezpogojna smrt, še predno bi nas mogla ovaditi, je odgovoril Gaber namesto nje.

— Vem! je dejala Rezika. Tega ne bom storila.

— Seveda ne, je menil Guzej. Toda to samo za primer.

Brez trkanja so vstopili sedaj štirji mladeniči v sobo. Njihovi obrazi so bili temni in brez smehljaja. Pozdravili so kratko in so se vsedli okoli mize. Resnost, s katero so se ponášali ti sanjavi tički, je bila bolj ponarejena ko resnična. Mladi ljudje, ki so prvokrat v svojem življenju poverjeni s kako važno nalogo, so zelo ponosni in domišljivi. Že njihovo vedenje izdaja, da namerovajo nekaj. Njihove misli so segale samo do zmage. Niti malo niso pomislili, kaj bi bilo potem, če bi se jim vsa reč že koj v začetku izjalovila.

Guzej je spregovoril med neme obraze:

— Sedaj smo zbrani! Ves tajni zbor! Ki dela preko stranke, ki dela preko vseh odborov. Govoril je tajinstveno in zategnjeno. Tovariši so rasli v veličini njegovega zaupanja in srepol gledali v mizo.

— In bomo torej pričeli z delom! Kmalu bo zima minila in tedaj bomo udarili! Toda ne sami! Treba je, da pripravimo stavko. Prepričal sem se, da dobro delujete v tej smeri. Hvala, tovariši! Ali, prijatelji, treba je, da odstranimo ljudi, ki bodo nasprotovali stavki. Treba je, da se pripravimo na boj!

Iz žepa je potegnil polo papirja in jo razgrnil po mizi.

— Prvi je Abram, drugi je Milan. Ta dva sta prva. Se strinjate s tem?

— Se! — je odgovoril zbor. Samo Rezika ni odgovorila. V napetosti trenutka pa niti niso tega opazili.

— Je torej sklenjeno! Zgoditi pa se mora to čim preje — in sicer tako, da ne bo nobena sumnja padla na nas. Opozarjam vas še enkrat, da ni vredno preišljevat, se li to res mora zgoditi ali ne, da molčite kakor ste do sedaj in brezpogojno zaupate v našo stvar. Pomislite samo, da ne boste koristili s tem sebi — temveč vsemu človeštvu. Kar ni z nami je proti nam — in kar je proti nam moramo porušiti. Rekel sem: Tudi če je to oče ali pa brat!

— Toda to je umor. Kaj nam je napravil Abram in Milan? Jaz ne razumem tega — — je šepetala Rezika.

Guzej je postajal nestrpen. Prodirljivo je gledal v Reziko in govoril hitro in sunkoma:

— Umor? To ni umor. Nasprotno! Če veruješ v našo bodočnost, je to dobro delo in nas vseh je dolžnost, da delamo dobro. Meni ni Abram ničesar storil — Milan tudi ne. Ali, če podira kdo začeto stavbo — ga boš morebiti

mirno gledala in mogoče še celo odobravalala njegovo delo? Mislim, da ga boš skušala odstraniti.

Rezika je zmignila z rameni in je molčala. Zgonc je postal jezen in ji je z očmi pretil. Rezika pa se ga je bala, zakaj bila je v njegovi oblasti. Prav tiho je potem izpregovorila:

— Dobro, dobro . . .

— To delo ne bo težko, je razlagal Guzej. Abram in Milan delata skupno v istem rovu. In ravno tisti rov je v zelo slabem stanju. Treba bo samo našagati podporne stebre toliko, da se bodo takoj zrušili, kakor hitro se zruši kaj kamenja od stene. Velikanska plast, ki bo padla nanje jih bo zmečkala. Predno pa bodo odkopali zasuti rov, in bi mogoče spoznali, da je bil to atentat — smo že mi gospodarji vseh teh rudnikov in tedaj pridejo drugi na vrsto. Kdo izvrši to delo?

— Jaz! se je oglasil Gaber.

Vsi drugi so se oddahnili in so skrivaj občudovali junaštvo svojega tovariša. Toda tudi drugi bi se oglasil, če bi se ta ne. In bi šel na delo s strahopetjem in obotavljanjem. Če bi izvršil, bi izvršil samo zaradi tega, ker je pričakoval slave in plačila.

— Kdaj, misliš, da ti bo mogoče to napraviti?

— Pred spomladjo ne. Takrat pa bomo polagali po tistem rovu električen kabel in tedaj mi bi to malenkost.

— Dobro, Gaber! Ne pozabi, da boš za to delo bogato plačan.

— Za to se ne menim, je odgovoril ta, dasiravno je bil zelo častihlepen.

Deset je bila ura. Počasi so odšli drug za drugim. Čez nekaj časa si je ogrnil Guzej pezerino in odšel za njimi. Sledil je Reziki in Zgoncu, ki sta šla po cesti v predmestje. Rezika je stanovala zunaj mesta v hišici, ki je stala na samotnem travniku. Čul je vsako besedo in nemoteno je lahko poslušal, ker so bile stopinje v snegu neslišne.

— Tega ne razumem, je govorila ona. Abrama in Milana, ta dva dobra človeka — —

— Ti si smešna, jo je miril Zgonc. Svet se ne bo podrl zaradi tega.

— Svet ne — toda moja vest! Ali nimate nobene vesti, da sklepate o umorih tako mirno in lahko?

Zgonc, ki je delal s to blago punco kar je hotel, ki jo je samo on pritegnil k tajnemu zboru bogve zakaj — se je včasih hipoma razjezil in je postal togoten.

— Vest, vest — — kaj čenčaš neumnosti! Ali ju boš ti? Saj ju bo Gaber! In če veš, da mora to biti, tedaj mora to biti! — Razumeš?

— Ne razumem — ne! Mene je groza. Ali nimaš vesti?

— Ne vem. Meni ni nič neprijetno zaradi tega. In tudi če bi jo imel — to mora biti. In

če bi moral jaz to izvršiti, bi storil tudi s svojo vestjo.

— Ne, tega ne bi storil! Če bi imel vest, bi ovadil vso to hudobijo.

Zgonc je obstal. Pognal je roko iz žepa in bi udaril, da bi ne stekla za par korakov dalje. Možnost, da se lahko zve vse to, na katero ni nikoli mislil, ga je vrgla iz sebe. Strah, sramota pred lastno punco, ki jo ima rad, ki jo pretepa, jo vleče za lase in jo ima zopet rad — ga je potlačila in potem naenkrat pobesnela.

Stekel je za njo, jo zgrabil za plet, ki mu je ostal v roki — ona pa je letela po cesti in klicala v noč.

— Naznanim vas, naznanim vas! in ta čudni klic se je tako široko širil po okolici, da ga je spreletalo neznansko čustvo bojazni. Tekel je za njo — pa mu je spodrsavalo — in ona je bila vedno bolj oddaljena. V tej silni bojazni se je naenkrat ustavil, opotekel se ob brzozavni drog in zaklical milo in pretresujoče:

— Rezika!

Rezika se je ob tem glasu obrnila, sklonila glavo in šla nazaj. In jo niti ni udaril, niti jo ni opsoval. Tesno se jo je oklenil in stopil z njo na pot.

— Rezika, ne smeš ovaditi! Besede so bile zadržane, strahopetne in so bile podobne cvilenju psa, ki voha bič.

Ko sta zavila na pešpot preko polja, so se njuni sencji kmalu spojile z nočjo.

Guzej se je obrnil po cesti. Tudi on je občutil nevarnost. Nekako tesno mu je postalo, ko je spoznal, da niso njegove misli nič več samo njegove, temveč tudi drugih, ki jih lahko izgube. Ko je prišel domov, je pograbil kup rokopisov, toda kmalu jih je odrinil od sebe. Rezika je stala ob njegovi duši — in ni je mogel prepoditi. Premišljeval je in je domislil.

Guzej, ki se ni za nobenega bal, se je bal za sebe. Vse je delal samo za sebe — o skupnosti, o kateri je vedno govoril, je sam sebi lagal. In jo je vedno dobro vozil, dobro samo zase. Če so padle žrtve zaradi njega, se ni ganilo njegovo srce. Povsodi pa kjer je bil, si je znal s spretnostjo svojega duha pridobiti obile koristi. Ko je prišel iz tržaške prisilne delavnice, je bil mornar. Nekaj let je jadral po širokem svetu, dokler ni prišel k vojakom. Med vojno je postal podčastnik in se je vlačugaril po zaledju z državnim denarjem. Ko je oplenil blagajno, so ga poslali na fronto, odkoder je še isto noč prešel k nasprotniku. Po polomu je prišel iz Italije sem in se je "posvetil" politiki. Laž mu je bila tako neobhodno potrebna, da je sčasoma že sam sebi verjel. Kar je vedel si je nabral iz časopisov, iz knjig in iz življenja. Videl je veliko, slišal je mnogo — vse to znanje pa je obrnil v svoj lastni prid. Toda, ko je zaslišal o Komunizmu, o vseh svobodščinah njegovega vladanja, so se mu vzbudile otročje misli —

postati zelo, zelo velik. Postati bogat, vladati in zapovedovati drugim. Že od nekdaj pa je mrzil vsakega, ki je stal nad njim — pa da ga je prekašal po umu ali po gmotnosti. Naenkrat je postal voditelj boljševikov — dasiravno ni vedel o tem drugega kakor to, da je anarhija, ki jo povzroči vsaka komunistična vstaja zelo pripravna za dosego odličnih mest, ki jih v sedanjem režimu nikakor ni mogel pridobiti. Toda sedaj naenkrat Rezika . . .

Po dolgem premišljevanju se je važno nasmehnil, skomignil z rameni, si prižgal cigareto, zgrabil rokopise in šel v tiskarno. Stavec je že nemirno pričakoval dela, ker je bila že poznana ura in ga je za to veselo pozdravil:

— Vendar že sodrug predsednik!

Ta mu je izročil papir in mu naročil.

— Tole vse. Bo dosti za eno številko?

— Ravno prav, je odgovoril stavec, ko je pregledal pole. Naenkrat pa je pokazal na naslove člankov:

— Tole smo že natisnili — pa tole tudi.

— Res? se je začudil Guzej? Pokažite! Vse del se je na stol, dal označene članke na kolena in prečrtal naslove in napisal druge. "Komunizem zmaguje" v "Rusija je na preži" in tako še dva. Dal jih je stavcu:

— Tole pa še nismo tiskali — ne?

Stavec se je zasmejal, stopil k pultu in se zatopil v delo. On pa je stopil v gostilno in se vsedel med rudarje. — — —

(Dalje prihodnjč.)

***

Bogat maček.

V Long Beachu, Calif., je poginil maček, Kitty Boy, kakor ga je imenovala njegova lastnica Mrs. Lynch. Ko je umrla, mu je zapustila \$5,000.

Maček je zbolel, in ker se je zvijal v bolečinah, so ga, kakor se spodobi za bogatega mačka, na zelo dostojen način kloroformirali, da je tako poginil in bil rešen bolečin.

A s tem stvari ni bilo konec, kajti malokatetri maček zapusti \$5,000. Komu gre njegova imovina? Sodišče, ki je imelo odločiti, je izreklo da je Kitty Boy poginil, in ker nima znanih sorodnikov, je dalo njegovo zapuščino Društvu za varstvo živali.

***

Sinclarjeva pot v ječo.

Oljni magnat Harry F. Sinclair, ki je bil zapleten v znani "oljni škandal", je pred senatno preiskovalno komisijo nastopal zelo "ponosno" in ni hotel odgovarjati. Senat pa tudi ni kar tako, in Sinclair je obsojen na tri mesece ječe.

Vložil je priziv, in bil mu je dovoljen. Sinclair je na prostem pod \$5,000, ta vsota pa pomeni njemu veliko manj kakor dobro plačanemu delavcu \$5. S prizivi, ako potrebno, bo nadaljeval toliko časa, da bo stvar zastarela in pozabljena. Ječe niso za multimilionarje.

Njegovo veličanstvo Dollar.

Newyorški Wall Street je danes svetovna zakladnica. Kadar hoče kakšna država, pa bila to Liberija v Afriki, Jugoslavija na Balkanu ali Perzija, ali Japonska, vselej potrkajo najprvo na vrata Wall Streeta.

Bili so časi, ko je bil London svetovno denarno središče in funt šterling to kar je danes dollar, — svetovna denarna enota. A vojna in gospodarska kriza je Anglijo potisnila daleč navzdol in pomagala Zedinjenim državam ter njihovemu dolarju daleč navzgor. Frank in funt šterling imata še vedno važno vlogo v finančnem svetu, toda v tekmi sta daleč zadaj.

Ameriški dolar! Kako mogočno ime! Tisoč kron, stotisoč mark, stotisoč rubljev, številke so se menjale v tisočih in desetisočih — za en d o l a r .

Zlatoiskalci so drli na ameriški zapad, v Alasko, v sibirski pustinje, za zlatom. In milijoni bi prišli za — dolarjem, misleči, da je dolarjev v tej deželi za vsakega v izobilju.

Ameriški finančni svet kontrolira danes večino svetovnih zalog zlata. Med vojno in po vojni ga je dobil sem skoro vsega in "naša" bogastva so rasla. Dollar je visoko nad drugimi denarnimi enotami, razun nad funtom šterlingom in ruskim červencem, ki pa ima za seboj žalostno zgodovino rublja. In poleg tega, ne funt šterling, ne červenc ne moreta korakati sporedno z dolarjem, ki je visok in močan ter se roga poljski, avstrijski in češki kroni, poljskemu zlatu (ki je brez zlata), italijanski liri, francoskemu franku, nemški marki itd. Pet ameriških dolarjev je za en ruski červenc. Oziroma, toliko bi jih imelo biti. A dolarjev je veliko, cele zakladnice, in červencev malo. Množina in vrednost šteje.

Na sedanji ekonomski konferenci v Zenevi so razni ekonomski veščaki, med njimi tudi ruski, igrali Zedinjene države, ker so zaprle svoje meje. "Evropa je preplavljena z brezposelnimi delavci, ameriški industriji pa jih manjka," je dejal, kot so se glasila čašniška poročila, predstavnik ruske delegacije.

Ameriški zastopniki so se muzali in se držali kot da so visoko na pedestalu. Zavedali so se veličine ameriškega dolarja in ameriških bogastev ter rekli. Nas je sedaj nekako zadosti — naše ljudstvo samo je hotelo, da ustavimo naseljevanje.

Ameriški kapitalistični listi pa so objavili editoriale: Rusija je večja, postavlja se, da je po naravnih bogastvih bogatejša kakor Zedinjene države, čemu ona ne odpre svojih mej? Čemu je v njo danes težje potovati kakor v katerokoli drugo državo na svetu? To vprašujejo Ruse in slednji jim ne bodo odgovorili.

Evropa se mora prilagoditi eni resnici. Naseljevanje v Zedinjene države, kakor smo ga poznali do l. 1914, je stvar prošlosti. Nobeni apeli na ekonomskih ali na kakih drugih konferencah ne sprejene situacije.

Tudi če bi ameriške korporacije, hotele, bi ljudstvo ne pustilo. One hočeje cenene delavce, in tiste ki jih najbolj rabijo, si pomagajo z zamorci iz ameriških južnih držav in z Mehikanci. Evropa pa se mora zadovoljiti s sedanjimi kvotami, — hoče noče.

Prostora je v Zedinjenih državah najmanj še za enkrat toliko ljudi kakor jih imajo sedaj. A dežela je dosegla svoj pionirski višek, in sedaj hoče normalni razvoj, ki je po mnenju vladajočih mogoč le z

njenim lastnim prirastkom. Zedinjene države so v znamenju stobilizacije, kar pomeni, da so dorasle in da jih skoki utrujajo. Hočejo iti v bodoče počasi, da se ne upehajo in kam ne zaletе . . .

Marsikakšna dežela gleda ne prijazno strica Sama in njegovo vrečo dolarjev. Marsikak evropski časnikar ga slika za krivičnika, ki je obral ves svet in se sedaj vsem roga ter jim tako rekoč očita njihovo mizerijo. A je dobro, če se pogleda tudi na drugo stran slike. Socialisti nimamo nobenega vzroka biti pristranski.

Vse evropske dežele razjeda militarizem. Zedinjene države niso imele pred vojno niti sto tisoč mož

PONOSNI DOLAR.

stalne armade. Za vojno mornarico so seveda potrošile ogromno vsoto, a proporcionalno vendarle manj kakor druge velesile.

Velika večina drugih dežel ima zelo primitivno gospodarstvo, posebno z ozirom na industrijo, medtem ko so mu bili tukaj dani pogoji za nemoten razvoj. A priznati moramo tudi to: tukaj je bilo zemlje na izbiro. Zemskih zakladov na izbiro. In prostornost dežele ter šibkost njenih sosed je izključevala vojne nevarnosti. Tisoče in tisoče zdravih evropskih delavcev je prihajalo sem mesec za mesecem ter se vrgli v delo in gradili, gradili, gradili ter zgradili državo, katero predstavlja njegovo veličanstvo Dollar.

Če bi Evropa pametno uravnavala svoje gospodarsko življenje, bi lahko producirala dovolj, da bi vse njeno prebivalstvo živelo v blagostanju. A preje se bi morala otresti ozkogrudnosti, verske kontrole v gospodarstvu in politiki, militarizma in pogubnih carinskih vojev, ter se polagoma strniti v ekonomsko enoto. Čezmerni prirastek prebivalstva lahko kontrolira s kontrolo porodov, kajti če danes ne, jutri gotovo.

Ameriški dolar je zlato tele, pred katerim pleše svet in ga ob enem preklinja v svoji mizeriji. Zlato tele ni krivo. Človek, ki je pustil da so ga porivali navzdol v mizerijo, on je kriv. In od njega je odvisno, da popravi, kar je zakrivil. Socializem mu nudi pot, ki ga bo privedla v blagostanje ne da se bi mu bilo treba klanjati kakemu veličanstvu.

***

IVAN VUK:

NI POTREBEN.

Cunje so bile na njem, ko je stopil v pisarno organizacije. Zunaj pa je škripal mraz.

"Česa želite?"

Zadrega mu je bila na očeh in v grlu ga je držalo, ko je rekel:

"Pomoči bi rad. Podpore."

"Kdo ste?"

"Delavec. V gramozni jami delam. Na akord, na meter. Ali sedaj je zmrzlo in ne delamo."

"Kje pa stanujete?"

"V jami, v baraki."

"V tisti, ki je kakor pasja hišica?"

"Podstavek je iz cementa," se je opravičeval, "in stanovanje je zastonj."

"Pa ni mrzlo v tisti luknji?"

Počasi je dvignil ramena, kakor da hoče nekaj vreči z njih.

"Koliko pa zaslužite na dan?"

"Zaslužek ni enak . . . O, ko bi bil enak, bi vsaj vedel, koliko zaslužim."

A tisti, ki ima jamo v zakupu, mi plača, kakor se mu zdi. Po 200 kron na teden; včasih, ali to je redko in le poleti, tudi 400 kron. Pa še to le tedaj, ko se gramoz in pesek izvaža. O, ko bi mi plačal to, kar naredim, bi šlo. Imel bi na teden do 800 kron. A tako . . ."

"A kako, ako se ne izvaža?"

"Nič."

"Kako pa živite potem?"

Zopet je zmajal z rameni počasi, težko.

"Daje mi predujme. Tako po 50 kron, po 100 kron na teden."

Pogledal sem na njegove koščene roke. Dva prsta na desnici sta bila odrezana pri prvem členku, mali pa je manjkal.

"Ali ste invalid?"

Pogledal je na roke.

"V tovarni mi jih je odtrgalo. A to ni nič. Radi tega bi lahko delal tudi težka dela. Ali imam kilo. Ta me ovira."

"Ste jo tudi dobili v tovarni?"

"Tudi."

"Odškodnino so vam plačali?"

"V bolnico so me zapeljali in mi vrnili knjižico."

"Potem ste se pa lotili gramoza in peska?"

"Potem sem se pa lotil gramoza in peska."

Otrplost je bila v njegovem glasu kakor pri človeku, obsojenem na smrt.

"Pa vendar . . . Pritožili bi se in zahtevali, naj se vam vaše delo takoj plača, a ne šele, ko izvažajo."

Grenko se je nasmehnil.

"Gospod, stanovanje imam prosto. Pa mi vzamejo še to. Kam pa naj potem grem z ženo in otroki?"

Obup se je slišal iz njegovih besed.

"Vi ste oženjen?"

Tedaj sem naenkrat začutil vso težo, ki je ležala na tem človeku v cunjah, ko je zunaj škripal mraz.

"Saj to je, kar me je gnalo, da sem prišel prosit," je rekel, kakor bi vskliknil opravičilo. "Žena mi je povila dvojčke."

"Dvojčke?"

Udarilo me je. Na mah se mi je zdelo, da vidim drobni, nežni telesci dveh detet, ki ležita v mrzli sobi in ju zebe. Komaj porojeni človeški bitji in že je kričica položila nanju svoje kremplje, da ju muči.

"Pa sta zdrava?"

D drugega nisem mogel vprašati v svoji grozi, ki me je objela.

"Sedaj sta zdrava," je rekel. "Ali vse skupaj mi umre, ker nimam s čim kuriti. V gozd hodim in sirovo vejovje nosim. To se pa strašno kadi. Bojim se, da se vsi zadušimo."

"A gospodar, kaj on?"

"Prosil sem ga, pa pravi, da sedaj nima nič denarja."

"Razbojnik," je kričalo v meni. "Dvojni, trojni, četverni razbojnik. Na toplem sedi in nima denarja. Sit je in nima denarja. Pije vino in mu je dobro, a tam v baraki pa zmrzujeta dve nežni, komaj porojeni bitji in mati ju doji lačna in premrla."

Nisem strpel. Moram videti to na lastne oči, ker je skoraj neverjetno, kar mi je naslikal človek. Morda je vse to le bajka, pravljica . . .

"Z vami pojdem! . . . Ali smem? . . ."

"Prosim . . ."

Ni bila bajka, ni bila pravljica, kar sem videl. Še strašnejša resnica je bila, nego mi jo je naslikal. Zakaj to, kar sem videl me preganja v spanju in mi greni zalogaj pri kosilu in večerji.

Naj vam povem: Majhna sobica z enim oknom. Samo štiri kvadratne metre ima. Železna, zarjavela peč je v kotu. Na njej kuhajo, ako je kaj kuhati, z njo se grejejo, ako je s čim greti. Miza je zbita iz desk, stolov ni. Postelja je, kakor so postelje v policijskih zaporih. Namesto slamnjače — da ne omenjam žimnice, ki je ni — so deske. Na njej leži žena, mati dvojčkov, odeta s starim, ponošenim ženskim plaščem. V sobi je mrzlo,

da se vidi sapa, ki jo izdihava. Na mizi pa stoji zabojček, tak, kakor ga imajo trgovci za makarone. V tem zabojčku ležita drug poleg drugega, zavita v nekakšne cunje, v raztrgana krila, otročička in spita. Nosek je rdeč, ličeca bleda, najbrž od mraza.

"Koliko sta stara?"

"Danes je trinajst dni," je odgovoril.

Ozrl sem se po njem, po očetu, ki je stal in nalahno drgetal.

"Vas zebe?"

"Ne bo nič hudega," je rekel.

"Ali nimate kakšne zimske suknje?"

"Pokril sem z njo otročička," je zakašljajal.

In res sem videl, da sta poleg cunj in starih kril še pokrita z nekako suknji podobno cunji. Oče je dal vse, da obvaruje svoja otročička mraza, sam pa trpi zimo.

Ogledal sem se po sobi. Ne zato, da vidim, kakšna je, to sem videl že na prvi pogled, nego zato, da se zberem, da zadušim tisto, kar je kipel v prsih. V kotu sem zagledal zmečkan papir. Stopil sem in ga pobral, tudi le tako, da pridobim časa.

"To je od javne pomoči," je pojasnil.

"So vam kaj dali?"

"Nisem potreben, so djali."

Vzravnal sem papir in čital:

"Prosilec se obvešča, da se mu zaprošena podpora ne more podeliti, ker je ni potreben."

Gledal sem v papir in v zmečkane gube. Videl sem v njih vso zaničevalno jezo izkoriščenega človeka nad zasmehom tistih napisanih besed. In zopet se mi je pred očmi pojavila druga slika: Šumeča ulica in kožubi in boe in tople suknje. Gostilne in kavarne, gledališča in bari, kabareti in vse, vse . . .

In ta ulica sodi in piše:

". . . ker ni potreben."

Ko sem odhajal, je iz bližnje gostilne nesla dekla v loncu juhe in košček kruha. Skrbno je imela zavito, da bi nikdo ne videl.

To, kar je bilo v loncu in tisti košček kruha je bilo njeno, od ust pritrngano, da bi imela mati dvojčkov kosilo in večerjo.

Kedaj sem se vrnil v mesto, ne vem. Zavedel sem se, ko me je objel šum in smeh in čebljanje brezskrbnih, v kožuhe oblečenih . . .

"Sodoma," mi je reklo v prsih. "Sodoma! Tudi ti doživiš svoje žveplo in ogenj!"

***

397,566 avtov izdelanih v enem mesecu.

Meseca aprila je bilo v ameriških avtomobilskih tovarnah izdelanih 397,566 avtomobilov, ali enajst tisoč več kakor mesec poprej.

***

Petdeset knjig vsaki teden.

V Zedinjenih državah izide povprečno petdeset knjig vsaki teden. Brošure in pa knjige, ki jih izdajajo razne kompanije v reklamne svrhe, tukaj niso všete. Večina knjig je seveda povestne vsebine, in med njimi le nekaj dobrih. Nekatere dosežejo do milijon in tudi več cirkulacije, nekatere le od pet do 25 tisoč, večinoma pa okrog par sto tisoč.

Socialistično gibanje v državi Ohio.

Anton Garden.

SLOVENCJI, posebno v velikih naselbinah, kjer žive kompaktno skupaj, radi sanjamo o naravnih krašotah in "slovitih mestih" naše rojstne domovine, o milem "našem narodu" in takih rečeh. Bela Ljubljana (menda radi neprodirne megle, ki leži pogostokrat nad mestom), vabljeni Bled, po Jurčiču ovekovečena "mesta" kot Višnja gora (raztrgana), Žuženberk (zakrpani), Ribnica s svojimi "Rajbnčani", gore Triglav, Kamniške planine in vinske gorice — to in podobno predstavlja naše pojmovanje o lepoti in krašoti.

Pogovarjamo in prepiramo se "o starem kraju" (nekaj let že ne več tako kot včasih), sanjamo o njegovi lepoti, dasi ne več toliko kot nekdanj, in argumentiramo o lepi naši domovini in o njenih možeh. Domovina, ki smo je zapustili v svoji rani ali "pozni" mladosti, tvori še vedno velik del našega "ameriškega" življenja.

Toda kaj ima vse to opraviti s socialističnim gibanjem v Ohiju? Povem vam vse lepo po vrsti. Pokazal bom, kako vplivajo apeli na ljubezen do "domovine", in kako postane ta ljubezen slepa in ne vidi, da je varana.

Pred leti (bilo je menda takrat ko smo se borili v vojni "za demokracijo") je nekdo v poetičnem momentu spesnil "Beautiful Ohio", nekdo drugi pa jo je komponiral, nakar je nova himna, opevačica krasni Ohio, zadonela iz tisoče grl ter očarala stotisoče Babbitov. "Beautiful Ohio" je postala pesem, ki je osvobodila otroke in starčke ter vse, ki so med njimi. Patriotično navdušenje se je dvigalo. Delavstvo je pozabilo na svoje probleme, pozabilo je na svojo stranko in na svoje organizacije.

Predno je prišla v modo "Beautiful Ohio", so mnogi delavci več ali manj prepevali pesmi, ki so apelirale na razredno zavednost, npr. "Rdeči prapor", delavsko himno itd., nadalje pesmi, ki so kazale razliko med gospodarjem in delavcem, npr. Tramp, Mister Boss, Join the Union in druge. To je bilo takrat, ko je bil "Ohio Gang" še v skrivališču in je bilo socialistično gibanje v tej deželi v cvetju. Pa je prišla vojna "za odpravo vojne", in z njo patriotične pesmi ter patriotični val. Ni pa poplaval vseh, kajti povsod so se ohranile trdnejše skupine delavcev, ki so ostale zveste delavskemu gibanju, in ostala je tudi v Ohiju. A dogodilo se je, da je prišla v Cleveland l. 1919 prvomajska "revolucija", katere posledica so bili krvaveči nosovi, pretepeni delavci, uničeni upi, ječa in utihunjenje revolucionarnih in delavskih pesmi. Socialistično gibanje je zdrselo navzdol, in zadonela je "Beautiful Ohio."

Iz skrivišč je prišel "Ohio Gang", ki je izposloval nominiranje Warren G. Hardinga za predsedniškega kandidata. Bil je izvoljen, in "gang" je prišel po raznih stezah in stezicah v Washington in si izbral za svoj stan "zeleno" hišico na cesti K. Daugherty, član "gange", je postal justični tajnik, ki je nadaljeval s Palmerjevo kampanjo "proti revoluciji". Revolucija je namreč pretela tej veliki deželi. Videl jo je Palmer, videl jo je potem Daugherty in pa šef detektivov Burns. Če bomb ni bilo, so jih sami podtaknili in jih potem "odkrili" ravno v "pravem momentu" — rav-

no predno bi eksplodirale. "Našli" so "komunistične" proklamacije in apele na "krvav upor". Šepetali so o "skrivnih" sestankih, na katerih so bili sami navzoči, jih pomagali aranžirati, jih takorekoč sami predlagali, in jih potem z veliko gesto "odkrili" ter rešili republiko pred "krvavo revolucijo".

Za notranjega tajnika si je ganga izbrala senatorja Falla iz New Mexice, kateremu je pripisovala sposobnost, da je najboljši veščak na polju olja. A sreče z njim ni imela, kakor jo je z Daughertyjem, kajti mož je delal zelo neprevidno ter povzročil oljno eksplozijo v Teapot Domu in na zveznih oljnih poljih v Californiji. Potem so prišle na dan tudi druge nelepe stvari, ki so se kovale v zeleni hišici na cesti K. v zveznem glavnem mestu. Predsednik Harding, obiške gore list, je bil rešen neprijetnosti, katerim bi bil izpostavljen vsled razkritih škandalov, ker je še pred eksplozijo umrl. Predsedniške vajeti je dobil "silent" Cal, ki si je umil roke in napravil nedolžne poteze. Olje ima poleg gorivnih tudi hladilne snovi — in tako so eksplozije iz tistih časov, kar se "javnega mnenja" tiče že pozabljene. Le na sodiščih še razpravljajo o njih.

Da se povrnem k predmetu. Po omenjeni prvomajski "revoluciji" je nastalo v beautiful Ohiju gibanje za ustanovitev državnega orožništva (konstablerjev), ki so znani v državah kjer jih imajo pod imenom kozaki. Za državne konstablerje so se navduševali le stoprocentni Amerikanci, ki so: bankirji, "kapitani industrije", vplivni politiki, uredniki "ultra patriotičnih" listov, in pa tisti papagaji, ki ne znajo drugega kakor ponavljati kar so slišali od drugih. Ohio meji na "vzorni" državi Pennsylvanijo in West Virginijo. Obe imata kozake, ki so se v "amerikanizacijskih" akcijah zelo imenitno izkazali. Seveda morate razumeti, da amerikanizacija v tem slučaju pomeni vojno proti "radikalnim" stremljenjem "tuje-rodcev", proti poskusom organizirati unije, in proti stavkarjem. Delavstvo v Ohiju je tedaj postalo pozornejšo, ker je začutilo, da mu hočejo usiliti kozake v interesu tistih, s katerimi nima ničesar skupnega, kadar se gre za izboljšane življenjskih razmer onih, ki garajo v tovarni ali rudniku.

Podal bi lahko še marsikakšno sliko, ki bi pokazale, kako se je delavstvo v Ohiju pustilo uspravati, na površje pa je prišla reakcija. Zakraljevala je v javnem življenju, dobila svoj izraz v K. K. K., zavladala politično, in v taki situaciji se je tudi državna delavska federacija potrudila, da je šla "z duhom časa" nazaj. Unija premogarjev distrikta št. 6 ni hotela zaostati in je sledila državni federaciji. Ljudstvo je "pelo" v patriotičnem navdušenju, bivši radikalci pa so se pritoževali ter šli med "razočarance".

Jako dober barometer duševnega razpoloženja med tukajšnjimi Amerikanci je socialistični gibanje, katerega, kar se njih tiče, ni mnogo nad ničlo. Po razkolih in progonih l. 1919 je prišla socialistična stranka v Ohiju skoro v popolno mrtvilo. Le posamezni lokali tu in tam so pokazali nekoliko življenja, med njimi posebno oni v Daytonu. V Clevelandu pa je vse nekam zamrlo. Šele od kar je prevzel tajništvo državne organizacije sodrug John Willert v Clevelandu, se je obrnilo na bolje. Zadnje jesen je imela socialistična stranka svojo kandidatsko listo, za katero je morala nabrati precej tisoč podpisov, ker je vsled prejšnje neaktivnosti izgubila pravico do svoje rubrike na glasovniči. Zakon jo namreč dovoljuje le tistim strankam, ki dobe pri prejšnjih volitvah določen od-

stotek glasov. Tudi te volitve, v katere je dala stranka precej energije, ji niso dale tistega zamaha v razvoju navzgor, kakor so ga sodrugi želeli in mnogi tudi pričakovali. A obrača se vendar na bolje, kar ni čudno. Čudno pa je, čemu je delavstvo tako indifrentno, kadar se gre za njegovo politiko in za njegove interese.

V državi Ohio živi okrog petdeset tisoč Slovencev. Kar se tiče med njimi socialističnega gibanja, v Jugoslovanski socialistični zvezi niso najzadnji. Imamo dvanajst klubov J. S. Z., izmed katerih najaktivnejši so klubi v naselbinah Cleveland, Collinwood, Barberton, Girard in Bridgeport. Klubi v manjših naselbinah nimajo za aktivnosti toliko priložnosti, toda so sorazmerno eni vendarle zelo aktivni. Poleg omenjenih so klubi JSZ. še v naselbinah Glencoe, Power Point, Neffs, Piney Fork, Maynard, Blaine in Warren. Je pa v tej državi še precej naselbin, ki bi lahko imele močne, delovne socialistične klube, a nimajo niti sledu o kaki svoji delavski organizaciji, ki bi delovala kot taka. Imamo tudi dve konferenčni organizaciji J. S. Z. Prva se je ustanovila po V. rednem zboru JSZ. l. 1924, druga, h kateri so pridruženi klubi v vzhodnem Ohiju, pa je bila organizirana 1. januarja 1927. V delokrog slednje spada tudi klub JSZ. v Triadelphiji, W. Va. Obe vključujeta poleg socialističnih klubov tudi društva Izobraževalne akcije JSZ. Prva je imela sedem zborovanj, druga pa enega. Vzhodnoohijska Konferenca JSZ. bo imela svoj prihodnji zbor 1. maja v Bridgeportu, zapadna pa dne 22. maja v Collinwoodu.

Stremljenje po izboljšavanju življenjskega stanja je naravni nagon človeka. En izraz tega stremljenja je mednarodno delavsko gibanje. Njegov cilj je ekonomska uredba, v kateri bo izkoriščanje odpravljeno in produkcija ter distribucija urejena tako, da bo koristilo vsem. V sedanjih uredbi je delavec tisti, ki dela in kupiči profit ter bogastva za druge. V socialistični bo delal zase v znamenju kooperacije. Da se bomo svojemu cilju bližali hitreje, je potrebno, da se bolj organiziramo, da smo ognjevitejši v svojih prizadevanjih, in da negujemo solidarnost. Smelo rečem, da če bi imeli v Ohiju (isto velja za druge države) močnejše socialistično gibanje kot ga imamo, bi bile razmere za delavstvo boljše že sedaj, bodočnost, ki bi jo videli pred seboj, pa bi bila veliko obetajoča. Taka kot jo vidimo danes, je temna in neprijazna.

Ker poznamo to resnico in vemo, da brez organizacije ne pridemo nikamor, je potrebno, da smo v svojih klubih čim aktivnejši, da jih jačamo, da širimo njihov vpliv, da ustanovimo nove klube povsod kjer jih še ni, da razširimo naše liste, da prirejamo shode, predavanja in učne kurze kjer in kadar mogoče.

Socialistično gibanje je stvar razumnega dela in organizirane sile. Vpoštevajmo to pravilo, pa bo pokret rasel trajno in gotovo.

***

15,000,000 Fordovih avtov.

V tovarnah Henryja Forda je bilo izdelanih došedaj nad petnajst milijonov avtomobilov. Nihče ni toliko pripomogel, da so ameriške ulice in ceste danes prenapolnjene avtomobilov, kakor Henry Ford s svojim cenanim avtom.

Sedaj, ko mu konkurenca dela precej veliko zarezno v njegove obrate, je sklenil spremeniti model svojega avta, da bo ličnejši in lažje kljuboval konkurentom.

ORGANIZIRAN IN NEORGANIZIRAN DELAVEC.

ANTON ŠULAR.

“Usoda unij, njihovo nazadovanje ali napredek, dobro ali slabo vodstvo — vse to je stvar delavcev-članov. Zanimajte se za svoje unije, poučite se o njih, da jih boste poznali, in delujte, da postanejo boljše in boljše, kajti s tem boste tudi vi postajali boljši in boljši. Izpopolnjevanje nima nobenih meja.” A. Šular zaključuje svoj članek s prej citiranim stavkom, v katerem je vsa resnica z ozirom na “dobre” in “slabe” unije. V članku je podal primerjevalno sliko rudarja v unijskem in neunijskem kraju, sliko tlačana-podložnika in sliko svobodnega delavca. In kadar bodo delavci zadosti dvignili svoje znanje, svoj ponos, bodo v stanju zgraditi nov gospodarski red, v katerem ne bo gospodarjev in hlapcev.

DELAVSKO časopisje ne prestanto poudarja, da je za izboljšanje razmer v prilog delavstva neobhodna potrebna politična, strokovna in gospodarska organizacija.

V teh časih, ko se vrši boj med premogovniškimi družbami in unijo, je na mestu, ako govorim o vrednosti strokovne organizacije in o razločku med premogarjem organiziranim v U.M.W. in neorganiziranim. To kar pišem črpam iz svojih doživetij in lastnih izkušenj. Ne samo eden ali nekateri — marsikak premogar bi vedel povedati o veliki razliki dela v unijskih in neunijskih rovih.

Pred par desetletji sem delal v premogovnikih v južni Coloradi, kjer ni bilo ne duha ne sluha o uniji. V kolikor sem informiran, so razmere v tistih krajih še sedaj precej enake kakor takrat. Premogarji so bili skoro izključno tujerodci. “Bos”, star, pokvečen Škot, je bil velik ljubitelj lepih žensk (v sili so mu bile tudi drugačne dobre). A bil je tudi velik prijatelj pijače in denarja. Ko je zvečer prišel v vas, so mu družina in boarderji znosili na mizo vse kar je premogla hiša. Ko se je dobro najedel in napil, so se boarderji porazgubili, sprog pa je na eno oko zamižal, še boljše pa, če je na oba, na plačilni dan pa se je postavil z dvakrat večjo plačo kot katerisibodi boarder. Mi “pečlarji” pa smo bili prave uboge pare. Bos je ravnal z nami, da je bilo joj. Prostori v rovu, v katerih smo delali, mu niso bili nikdar dovolj široki, in premog ki smo ga nakopali, se mu ni zdel nikoli dovolj čist. Vedno nas je pošiljal v najslabše prostore.

Drugače je bilo z oženjenimi, s tistimi, kateri se mu niso zamerili. Večini oženjenih premogarjev se je stvar studila, a pomagati si niso mogli. Prišli so v coloradsko Sibirijo, uteže so se jim pritrdile k nogam da sami niso vedeli kedaj in kako, bežali so ven, a uteže niso odnehale in so ostali. Biti oženjen z lepo ženo, in ne povabiti bosa večkrat na “gostijo”, je pomenilo, čimprej pobereš svoje orodje iz jame, toliko boljše zate. Selil pa se ni nihče rad po tistih hribih — saj je menda po vseh enako! Če je človek sam, se že še seli. Če pa ima ženo, par malih otrok, nekaj pohištva, morda hišico — kako naj se seli revež! A bos je hotel, da ga povabijo na “gostijo”. Z muko ga je povabil hišni gospodar, a polagoma so se tega nekako privadili moški in ženske. To ni bil osamljen slučaj. Vse polno jih je bilo — prešlo je takorekoč v običaj. Fevdalni časi v industrialni dobi.

S prijateljem sva sklenila, da je nama tega šikaniranja v rovu zadosti, pa sva se preselila na drugo majno. Kmalu sva spoznala, da so tukaj poleg prej navedenih razmer še drugi križi. Že prve dni sem

opazil, da je dobil sosed v prostoru poleg mene vedno nekaj “vozičkov” več kot jaz. Voznik je bil iz Kalabrije, pa sem si mislil, morda ne zna šteti, zato taka razlika v zabeleženem številu vozičkov med menoj in sosedom. Ko pa sem neki dan opazil, da jih je sosed dobil šest in jaz le enega, sem ga vprašal, kaj je vzrok temu. “Vidiš,” pravi, “on mi je kupil par čevljev za pet dolarjev (takrat za to vsoto niso bili iz papirja kot danes), in če ti napraviš isto, ali pa če daš ‘cash’, pa dobiš tudi ti več vozičkov . . .”

Umevno, da nisem soglašal. Pritožil sem se bosu, ki mi je odvrnil, naj kupim vozniku za 5c lešnikov. Če ne bi bilo več, še ne bi bilo tako hudo, sem si mislil, toda stvar se je bolj podražila kot je bos domneval.

Teža za tono je bila 2400 funtov. Ko je voziček prišel na površje, se je nemalokrat dogodilo, da je kompanijski kovač pobral z njega večje kose premoga in jih odnesel v kovačnico še predno je bil iztehtan. Ko mu je enkrat nekdo svetoval, da naj ga rajše pobere po tleh, se je raztogotil ter mu nameril 15 funtov težko kladivo na glavo ter močno zaklel.

Velikokrat se dogodi, da se izgubi številka, ki je obešana na voziček. Rudar to opazi potem, ko vidi, da mu v seznamu manjkajo. Navadno jo šel k tehtničarju, če je bil obziren človek, ter ga prosil, da naj mu pripiše voziček, ki je prišel brez številke. Tehtničar je vedel, koliko takih vozičkov je dobil in je stvar lahko popravil, če ej hotel. Ko sem izgubil prvega, sem vprašal zanj, in potem ne več, kajti tehtničar mi je sarkastično pripomnil, da bom plačal še voziček, potem ko mi je že ukradel naloženi premog.

Prišel je plačilni dan, ki je bil enkrat v mesecu. Stali smo v vrsti in videl sem plačilno nakaznico delavca, ki je stal pred menoj in jo vrtel v roki. Ko jo je pri blagajniku izmenjal, kakor je bilo potrebno, sem videl, da mu je odštel dva dolarja premalo. Tudi on je videl in pripomnil hitečemu blagajniku, da mu je dal premalo. V odgovor mu je pomolil revolver pod nos, poleg stoječi kompanijski birič pa ga je pograbil za vrat, potegnil iz vrste ter mu dejal, naj se hitro pobere “v pekel”. (Ni bilo treba iti daleč.)

Gabilo se mi je to početje v coloradski Sibiriji, otrešel sem se utež ter se podal iskati delo v premogovo-okrožje, ki je bilo na glasu, da so rudarji v njemu stoodstotno organizirani.

Že prvi dan sem videl razliko med tem in onim v južni Coloradi. Premogar se je postavil po robu bosu in ni maral vzeti prostora ki mu ga je dal, češ, da ni “gut”. In dobil je boljšega. Ko je ob vsaki polovici meseca prišel bos da pregleda “mrtvo delo” in ga kreditira vsakemu posamezniku po vrednosti, sem

poslušal svojega soseda Sicilijana in bosa, ki sta argumentirala vsaki v svojem jeziku zaradi storjenega dela. A pogovor ni trajal dolgo, kajti sosed iz Sicilije je pograbil poleg ležeči kramp ter podkrepil svoje kletve. Bos jo je odkuril hitrih krač in klet po svoje ko se mu je zdelo da je izven nevarnosti. Drugi dan so unijski odborniki pregledali tisto delo in bos je plačal s kislim obrazom. Sicilijanca in njegov kramp pa je potem zelo respektiral.

Videl sem prepir med delavcom in bosom, ko smo zjutraj stali v gruči pred rovom. Delavec je podprl svoj argument s pestjo in bos ga je skušal posnemati. Delavčeva roka je bila jačja in urnejša — bos se je sesedel na tla. Delavec je odšel nato v jamo na delo, in bos po svojih opravkih — s črnim očesom. Umevno, da je škripal togote, a pomagati si ni mogel. Za delavcem je unija in ga ne more odsloviti. V sličnem slučaju v južni Coloradi bi delavec do nezavesti pretepli ter bi ga izgnali iz kempe.

Lahko bi našteval naprej in naprej, toda ni potrebno. Dejstvo je, da živi organiziran delavec v vse drugačnih razmerah kakor neorganiziran.

Ker ima zavest, da ga varuje organizacija, mu ni treba biti po pasje ponižen pred delodajalcem; rešen je šikaniranja in ni mu treba trepetati, kedaj bo odslovljen z dela. Njegovi ženi in hčeram se ni treba poniževati pred bosi. Vsi se zavedajo, da so enakovredni, in ne klonijo svojih hrbtov.

V koliko je unija tukaj ali tam učinkovita — to je odvisno od delavcev samih. Unija je toliko vredna, kot so delavci, iz katerih obstoji, kajti unija ni nekaj separatnega. Unija je zveza delavcev v eno celoto. Če se ne brigajo za njene seje, ako ne pazijo, koga volijo v odbore in se jim pri tem "ponesreči", da izvolijo na vodstvo razne kompanijske podrepnike, potem je unija "slaba". A unija vendarle ni slaba, ampak slabo je članstvo, ki jo tvori. Ako se zanima za seje in se jih udeležuje, ako pazi, da izvoli na vodstvo sposobne, delavne člane, tedaj je unija "dobra" — ker je članstvo pazno in zavedno. Unija kot taka je dobra. Hibe so le v članstvu.

Še se dobe delavci, ki se unije boje in jo smatrajo za nekaj kar ne bi smelo biti. Temu je kriva nevednost. Dobe se delavci, ki so v uniji samo zato ker so v to prisiljeni po svojih tovariših, ali vsled pogodbe, ki določa kompaniji, da mora vposliti samo unijske delavce. To so vedno slabi člani — izpahki na telesu unije.

Veliko jih je, ki ob vsaki priložnosti zabavljajo proti uniji in vidijo na nji same napake in na njenem vodstvu same umazanosti, namesto da bi agitirali zanjo in pomagali, da se iztrebi iz nje nazadnjaštvo ter korumpirani uradniki.

Moti se, kdor npr. misli, da si je J. L. Lewis, predsednik U. M. W., prigoljufal vseh sto tisoč glasov večine, ki jo je dobil v volilnem boju za predsedništvo proti kandidatu napredne struje. Dali so mu jo nezavedni delavci, in tukaj je še ogromno polje za tiste, katerim je za izboljšanje unije premogarjev. Samo zabavljanje nič ne pomaga. Škoduje pač, kar je dokaz današnja situacija.

Usoda unij, njihovo nazadovanje ali napredek, dobro ali slabo vodstvo — vse to je stvar delavcev-članov. Zanimajte se za svoje unije, poučite se o njih, da jih boste poznali in delujete, da postanejo boljše in boljše, kajti s tem boste tudi vi postajali boljši in boljši. Izpopolnjevanje nima nobenih meja.

Zdravniški pregled pred ženitvijo.

Revija "Zdravje", Ljubljana.

Na enem izmed zadnjih zborovanj "zagrebške" oblastne skušćine se je sprejel sklep, na podlagi katerega se bodeta morala podvreči ženin in nevesta obligatnemu zdravniškemu pregledu pred vstopom v zakonsko zvezo. Važen je ta sklep iz tega vzroka, ker nam predstavlja prvi poizkus te vrste v Jugoslaviji, ki še ne spada med one napredne države, kjer je ta sklep obligativno uveden za oba spola, n. pr. Angleška i. dr.

V načrtu delovanja našega ministrstva narodnega zdravja se nahaja tudi ta postavka. Mnogo se zlasti za to vprašanje zanima tudi naš medicinski sociolog Dr. Andrija Štampar, pionir socialne in preventivne medicine v naši državi. Sploh se pa človečanstvo že dolgo peča z mislijo vzgoje zdravega, nede-generiranega podmladka potom tkzv. eugenike, to je, prave izbire plemena in spolov. Toda o tem posebnem vprašanju mogoče drugič kaj.

Vzroki, ki nujno zahtevajo uvedbo zdravniškega pregleda pred vstopom v zakon so mnogo bolj pereči in izrazito praktičnega pomena, medtem ko je eugenika pri človeku za sedaj še vedno bolj ali manj teoretične narave in še ne popolnoma razjasnjena. Za živalska plemena pa prihaja prejkoslej vedno v obzir plemenskega higiena ali eugenika.

Naloga zdravniškega pregleda so različne ali vse več ali manj velikega pomena. Čisto socialnih motivov se sicer zdravnik ne more lotovati, so pa tudi taki, ki so ozko v zvezi z medicinskim. Tu je zdravnik često preslab, ali njegov strokovnjaški nasvet bo tudi v tem primeru vedel tuintam odstraniti marsikatero zapreko, ki je na prvi pogled nepremostljiva. Odstranjevanje zapreke popolnoma socialnega značaja je v prvi vrsti skrb države in občin, n. pr. stanovanjskega vprašanja, problem delovnega časa in mnogo drugega.

Predvsem je naloga tega zdravniškega pregleda, da odločuje, ali sta mlada zakonca in spe telesno sposobna in dovolj razvita za vstop v to velevažno zvezo, ki tvori temelj državi in človečanstvu sploh. Že pri tem prvem vprašanju se nam stavlja različne zapreke, in to glede starostne dobe obeh kandidatov. Celo cerkvene oblasti so posegle v to vprašanje in s tem dokumentirale njegovo važnost. Sicer pa so običaji v raznih krajih jako različni. Znano je, da se ženijo na jugu ljudje bolj zgodaj nego severni narodi. V Indiji, na Japonskem in drugod ženijo starši svojo deco v dobi, ko še ti nimajo pojma, kaj se pravzaprav z njimi namerava. Seveda so tu v prvi vrsti merodajne gmotne ali druge koristi, ki si jih starši zasigurajo na račun sreče njihovih otrok, mnogo so tudi temu krivi tamošnji religiozni običaji. Da ne prihaja v teh zakonih do tragedij (ali jih vsaj mi ne izvemo), je razlog ta, da je položaj žene v teh deželah še dandanes jako ponižujoč. Žena se ne sme pojaviti javno in če, tedaj je čuvana in zakrinkana. Tudi v to temo prihaja svetloba. Kemalpašine reforme na Turškem so nam zato porok. Sicer se pa tudi na Orijentu ne vodi tolika skrb za uspevanje potomcev, kakor tudi ne za ostale panoge higiene. Svetlo izjemo tvori tudi tu Angorska vlada, ki je precej radikalno posegla v to orijentalno smetišče, ali se ima

zato boriti s težkimi zaprekami in ukoreninjenimi predsodki.

Povsem drugače je to v kulturnih državah. Na jugu je dekle zrelo in telesno razvito že z 12.—13. letom, na severu navadno šele z 16.—18. letom. Zato tudi ženitev mladega dekleta na jugu ni redkost. Moški postaja zrel nekoliko kasneje, z 18.—20. letom. Sicer pa igra tu vlogo, kakor malokje drugod, velika razlika v individualnosti. V toliko bi to bilo vprašanje podnebja Sicer pa je согласно mnenje strokovnjakov to, da je z ozirom na prvotni namen zakona, t. j. podariti svetu zdravih in odpornih potomcev, najbolj primerna doba pri dekletu z 20.—25., pri moškem 25.—30. leta. Kakor sem že prej omenil, tu ne more biti govora o kaki šabloni, postopati je treba povsem individualno. Tudi ta doba ima svoje prilgove, ker se spolni nagon mnogo prej prebudi nego je omogočena ženitev in s tem dovaja do nevarnosti, obolenja, izrodkov i. dr. Ali statistika, to merilo znanosti, govori vendar za omenjeno dobo.

Posebno pozornost pa se obrača starim zakoncem, ki se nahajajo blizu meje spolnega življenja in to radi tega, ker so otroci iz teh zvez izredni slabiči, neodporni, podvrženi raznim boleznim. Zlasti duševno in telesno degeneracijo v direktno zvezo z ostarlostjo stanic očetovskega in najbrž tudi materinskega organizma.

Ko govorimo o starosti, bi bilo še omeniti razliko v dobi poedinih zakoncev. Po možnosti naj bi moški ne bil mlajši od žene, a posebno še razlika let naj bi ne bila prevelika. Najbolje je še, da je moški za 5—8 let starejši od svoje žene. Tudi tu so sicer izjeme, vendar se je ta razlika že kolikortoliko udomačila med narodom in to iz izkustva.

Drugo važno poglavje tvorijo pri obeh spolih razna telesna izkaženja kakor tudi duševne zablode (n. pr. homoseksualnost), ki ogrožajo, zaprečijo ali celo onemogočijo oplodnjo, porod in nadaljno negovanje otroka, ali ki tvorijo dnevno vzrok nespornajmljenja preprirov in dovajajo večkrat do tragedij, o katerih ne izvemo vedno in ki so sad prikrite seksualne vzgoje, ki nikakor ne odgovarja današnjim načelom znanosti, še manj pa vzgoje. Toda o tem bo potrebno, da kdaj pozneje posebej izpregovorimo jasno in odkrito besedo.

Zdravnik kot metodajni faktor bo vedel v slučajih telesnega izkaženja, ki niso vedno težke narave, pravilno svetovati. Marsikaj se da odpraviti, operativnim ali drugim potom, za kar mu bodo mladi zakonci sigurno hvaležni. Omenil bi samo razne zastonke v rasti, deloma prirojene ali zadobljene, n. pr. rahitična ozka medenica (glej članek o angleški bolezni v "Zdravju" 1926) in drugih procesov.

Povsod je zdravniški nasvet priporočljiv in skrajno potreben. Poleg tega se novoporočencem omogoča nasvet, v kolikor niso to storili že roditelji ali kdo drugi, ki je zato pozvan, namreč, da se dodobra spozna z nalogami in dolžnostmi, ki jih čakajo v zakonu. Sramežljivost bi bila tu nezmisljena in škodljiva. Zdravnik s svojim ugledom in taktom, bo vedel take težkoče premostiti in jē poklican bolj nego kdo drugi, da svetuje v sličnih zadevah.

Tretje poglavje je poglavje bolezni. To pa ne samo sedanjih obstoječih, nego tudi prebolelih, zlasti pa slabo zdravljenih enega ali drugega člana. Tako sem že omenil n. pr. angleško bolezen, ki stvori pri ženski ploščato zoženo medenico, kar ogrožava

normalni porod. O tem mora žena biti poučena, da ve kaj jo čaka in da si priskrbi pri porodu pravočasno zdravniško pomoč.

V prvi vrsti pa spadajo v to poglavje bolezni, za katere se po današnjem stanju znanosti misli, da se podedujejo, predvsem duševne bolezni. Izkušnja je namreč pokazala, da imajo potomci družin, v katerih je mnogo slučajev duševnih ali živčnih obolenj, povečano sprejemljivost ali kakor tudi pravimo, dispozicijo, za živčna obolenja, zmanjšano odpornost. Ta prirojena neodpornost se pokaže tudi v stranskih linijah sorodstva zdaj v tej, zdaj v drugi družini, kar nam je v dokaz podedovanja. Često so bolezenski pojavi med potomci istovrstni, istoimeni, t. j. ded je bil božjasten, vnuk je tudi podvržen božjasti. Lahko pa je bolezen razne vrste, n. pr. ded alkoholik, sin božjasten, vnuk zopet alkoholik ali božjasten. Take prirojene, oziroma podedovane bolezni so na primer bemofilija, t. j. krvavljenja, večkrat smrtna vsled najmanjših poškodb, ne dajo se skoro ustavljati. Podvrženi so ji le potomci moškega spola. Prenos dispozicije pa se vrši preko o ženskih članov. Med te spadajo tudi božjast, migrena, razna obolenja mišičevja, ples sv. Vida, itd. Bolj česte pa so bolezni, ki jih podedujejo potomci takih bolnikov, n. pr. alkoholizem, alkoholna intoleranca, sifilis itd. Znano je, da so otroci, spočeti v pijanstvu, oboleli kasneje na duševnih boleznih.

Predvsem pa so spolne bolezni, za katere ve lajik, da tvorijo zapreke pri ženitvi. Ali tudi tu so nazori različni. Kdor dobro ne pozna poteka teh bolezni, njemu je neumljivo, zakaj se mora tako dolgo zdraviti, kakor mu predpisuje zdravnik. Žal, prepogosta odkritja zdravnik, da mu nasvetuje to le iz sebičnih ozirov. On nima bolečin in tudi ne vidi nikakih zunanjih znakov bolezni na svojem telesu ki bi pričali, da se nahaja še kal bolezni v njem. Ne ve pa, oziroma ne pomisli, da bi taka skrita, neuničena kal mogla za krajšo ali daljšo dobo povzročiti na drugi osebi iste znake bolezni, t. j. inficirati dotično osebo in neposredno škodovati nedolžnemu plodu, ki pride na svet s pečatom očetovega ali materinega greha iz prejšnjih, mlajših let. Ni greh bolezen sama, pač pa je neodpustljiv greh to bolezen vcepiti zdravi osebi, kaj šele otroku.

Če že ne iz drugih razlogov, že radi spolnih bolezni, ki tako neusmiljeno pustošijo med prebivalstvom, se izplača in priporoča zdravniški pregled pred ženitvijo. Mnogi danes ne ve, da nosi v sebi kali, pridobljene v lahkomišljenih trenutkih, kali, ki začno s svojim uničevalnim delom čisto mnogo pozneje, kakor se jih človek najmanj nada, po desetletjih ali šele na potomcih. Večnemu obolevanju žene je čisto vzrok samo neznanje, čemur nadaljni vzrok je strah in sramežljivost pred zdravnikom. Ta strah in še manj sramežljivost ni na mestu in ne sme biti vzrok propadanja poedinca, družin; moralno, telesno in duševno zdravje je kapital, ki je vreden pač tudi najdražjih žrtev. Premišljena seksualna reforma je tudi tu kategorični imperativ.

Naše bolnišnice, norišnice in končno tudi kaznilnice so danes prenapolnjene. Zavodov za alkoholike še nimamo. Tudi ti bi bili polni do zadnjega kotička. Stroški, ki se letno izdajajo za pobijanje spolnih bolezni gredo v milijone . . . Ali se hočemo zatekati v teh važnih problemih k politiki noja v puštinji in si olajšati vest, češ: "ker nočemo videti, tedaj problema za nas ni?"

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

DVA PREDAVANJA V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — V sredo 25. maja je s. Fr. Zaitz predaval v klubu št. 49 JSZ. o dviganju Kitajske, o pomenu njene revolucije zanjo in za ostali svet. Predavanje je bilo v Slovenskem delavskem domu. Udeležba primerna. Govoril je blizu dve uri. Podal je v izčrpkku toliko slik iz kitajske zgodovine, in tako dober pregled sedanje situacije na Kitajskem, da je bil vsakdo, ki je prišel na to predavanje, prav zadovoljen, da je prišel. Škoda le, da se več ljudi ne posluži tako redkih prilik, kajti dobra predavanja v slovenskem jeziku so med nami redkost. Predavanje, kakršnega nam je podal s. Zaitz o Kitajski, in to na tako poljuden, vsakemu umljiv način, pomaga človeku, ki ne utegne čitati vsega in se poglobljati v zgodovino, k pojmovanju važnega problema in ljudstva, in to pravilno pojmovanje dobi človek na takem predavanju v kratkem času in brez vsakega truda.

Enako zanimivo, bogato na slikanju zgodovine Mehike in njenih sedanjih ter prešlih bojov, je bilo predavanje, ki ga je imel v petek 27. maja v Clevelandu. Njegov predmet je bil, "MEHIKO, ameriški imperializem, zahteve za ameriško intervencijo, katoliška cerkev v teoriji in praksi".

Odbor je najel avditorij, ki pa je za predavanja vsekakor prevelik tudi če bi bilo v njemu recimo par sto ljudi. Toliko pa jih v Clevelandu ne prihaja na predavanja. Napaka je bila popravljena s tem, da se je dvorano v Slov. nar. domu premenilo, in v tisti, kjer se je vršilo predavanje, je bila napolnjena do zadnjega kotička" in celo stalo jih je nekaj. Tako je bila stvar rešena, kar se dvorane tiče.

Kar pa se tiče predavanja samega, bi zaslužilo polen avditorij, in uverjen sem, da bi bili redki oni, katerim bi bilo po predavanju žal, da so prišli. Ustmena beseda je veliko močnejša, ima večji "fore" kakor pa pisana, in zato je res škoda, ker se med našimi ljudmi ni razvilo nagnjenje za predavanja.

Po predavanju v Collinwoodu se je na apel s. Presterla, ki je predsedoval, nabralo okrog desetak v podporo Proletarcu, v Clevelandu pa tudi približno enaka vsota za najemnino dvorane. V Clevelandu je predsedoval s. A. Garden. — P.

STAVKOVNA SITUACIJA V ZAPADNI PENNI.

LAWRENCE, PA. — Eden najhujše zadetih krajev v sedanji stavki, oziroma izprtju unijskih premogarjev, je zapadna Pennsylvanija; naselbine naših rudarjev, naselbine ki so toliko let slovele kot trdnjava napredka, trdnjava naših naprednih podpornih organizacij, središča naših razredno zavednih delavcev, so psihologično v takem položaju kakor kraji, katere zasedajo čete sovražne dežele, da se po "militaristično" izražam.

Še v vsaki stavki premogarjev je bilo v tem kraju več bojevitosti kakor v tej. Na skorajšnjo zmago ne računamo, kajti situacija se nam v prilog mogoče zaobrne šele oktobra ali novembra. Sta še dve mož-

nosti, s katerimi le tupatam kdo špekulira, a sedaj ni sta prav nič verjetni. Ena je, da dosežemo zmago kmalu le tedaj, če se bi nagloma pojavila taka zahteva po premogu, kakor se je v vojnem času. In druga, ako bi se v Ameriški delavski federaciji pojavile take simpatije do premogarjev, da bi pričela priprave in propagando za generalno stavko. Prvo kakor drugo pa je nevrjetno, dasi tako kakor je sedaj tudi ne bo moglo ostati.

Skebov imajo tukajšnje kompanije dosti. Brezposelnost je v deželi velika, pa jih navozijo, tukaj sto, tam dve sto, v oni rov tri sto itd. Dobivajo belokožce in zamorce. Ne z enimi ne z drugimi si ne pomagajo mnogo, kajti premoga jim le malo spravijo na površje. A ker so tudi zahteve na trgu majhne, si kompanije mislijo: Sedaj gubimo s stavkakazi denar in profite, potem pa, ko uničimo unijo in dobimo nazaj izučene rudarje pod našimi pogoji, bo pa profit vidoma rasel ter nam pokrtil tudi sedanje velike izgube.

Stavkarji so nekam poparjeni, in v naših razmerah to ni čudno. Armade skebov ne vplivajo dobro na pogum stavkarjev. In če je bil rov zaprt dve leti, pa se ga odpre po pravilih skebarije, tudi ne vpliva taka kakor bi človek rad. Kajti kempe so majhne, in ljudje odvisni od zaslužka v tistem kraju, odnosno rovu, ki obratuje. Edini drugi izhod je izselitev. Eni gredo v šume. Tu je še kakih deset družin. Kakšna razlika, nekdanj in sedaj!

Vodstvo unije se ni še nič pobrigalo za finančno pomoč. Dasi jih bodo ljudje potrebovali vzlic svojim skromnim življenskim zahtevam, katerim so se privadili v teh par letih.

Tukajšnji socialistični klub je v težkočah, da izgubi člane, in nekaj jih je že. Ljudje gredo kamor kdo more, za kruhom. Tudi podporna društva imajo tu pa tam težkoče, kajti odborniki gredo in nove je težko dobiti.

Usoda rudarjev je težka, kar pa se tiče zapadne Penne, je bila za unijske rudarje malokdaj tako težka kakor sedaj. Pa tudi skebom ni dobro, ob enem pa grade pekal sebi in drugim. — B.

SHOD DRUŠTVA "DELAVEC" SNPJ. V WEST PARKU. USTANOVITEV KLUBA J. S. Z.

WEST PARK, O. — V tej naselbini, ki je del clevelandskega mesta, dasi je sedaj kot naselbina še kraj zase, so shodi taka redkost kakor maše v krajih, kjer nimajo cerkve. Ko nam je s. Anton Garden sporočil, da se bo mudil v tem okrožju s. Frank Zaitz na govorniški turi, in da ob tej priliki lahko govori tudi v naši naselbini, je bilo sporočilo prečitano seji društva "Delavec" št. 257 SNPJ. ki je zaključilo, da shod priredi. Vršil se je v soboto 28. maja v tukajšnjem Slovenskem narodnem delavskem domu. Udeležba je bila prilično dobra. Predsedoval je shodu Paul Slabe, ki je v svojem uvodu pojasnil pomen zborovanja, nato pa predstavil Naceta Žlembergerja iz Glencoe, O., tajnika vzhodnoohijske konference J. S. Z., ki je dejal, da ga veseli ker je med nami, da je sedaj na stavki premogarjev, in ker mu vsled tega dopušča čas, je prišel sem na obisk; nato je govoril o važnosti delavske politične organizacije, ter apeliral na vse, da se ji pridružijo. N. Žlemberger je pionir v SNPJ. in

v JSZ. ter eden naših najaktivnejših veteranov. Bili smo veseli, ker smo dobili priliko, da smo ga tudi osebno spoznali.

Za njim je bil predstavljen Frank Zaitz, ki je govoril o preteklosti in bodočnosti naših podpornih organizacij. Dejal je, da ni prerok, in zato ne ve kakšna da bo njihova bodočnost, lahko pa si jo predstavljamo na podlagi naših dosedanjih izkušenj in dosedanjega razvoja naših jednot in zvez. Podal nam je v kratkih obrisih zgodovino vseh podpornih organizacij med nami, dobo organiziranja v znamenju razdruževanja, val združevanja, ki je dosegel da je danes SNPJ. skupina treh podpornih organizacij, naše finančne probleme, problem, kako pridobiti novo članstvo, in nam predočil naloge, ki jih imamo izvršiti, če hočemo, da to, kar smo v preteklih par desetletjih zgradili, tudi ohranimo. Polagal je važnost sodelovanja med starejšo generacijo, ki jo tvorijo naši priseljenci, z mlajšo, ki jo tvori naša mladina, kajti od tega sodelovanja odvisi, v koliko bomo v stanju nadaljevati ter ohraniti delo, ki smo ga začeli, kar se SNPJ. tiče, pred dobrimi 23. leti. Ne gre se pa samo zato da ohranimo organizacijo kot tako, ampak tudi tisti duh, tiste ideje, ki so ji bile vodilna sila v njenem napredovanju. Govoril je nad eno uro in v tem kratkem času je podal zelo dobro sliko razmer, v kakršnih je SNPJ. in naše podporne organizacije v splošnem. A je govoril tudi o hibah naših ljudi in ljudi sploh, o hujskanjih, s katerimi nasprotniki napredka begajo naše delavsko ljudstvo, o politiki zavednega delavstva in o politiki "nepolitikov". Vmes pa je vpletal svoje humoristične opazke, s katerimi je sliko našega javnega in društvenega življenja še bolj izrazilo karakteriziral.

Za njim je bil predstavljen predsednik zveze clevelandskih društev SNPJ. in tajnik ohijske Konference JSZ., s. Anton Garden. Tudi on je govoril o problemih naših organizacij, ki so ob enem socialni problem. Dejal je, da potrebujemo za razumevanje vseh takih vprašanj še posebno šolo, in ob enem poleg strokovnih ter podpornih in kulturnih tudi delavsko politično organizacijo, to pa je med jugoslovanskim delavstvom te dežele J. S. Z., katera je izmed narodnostnih federacij najaktivnejša socialistična zveza v ameriškem socialističnem delavskem gibanju.

Predsednik shoda s. Slabe je potem ko je Garden končal dejal, da bi bil za naselbino kakor je West Park klub JSZ. zelo potreben, in pojasnil, da so tukaj navzoči rojaki, ki čutijo in delujejo kot sodrugi, ki so zavedni delavci, in smatra, da je ustanovitev kluba mogoča. Govorili so še drugi somišljeniki našega pokreta, nakar je bil klub ustanovljen z desetimi člani. Paul Slabe je bil izvoljen za provizoričnega tajnika do prve redne seje, ki se vrši v soboto 4. junija. več somišljenikov je obljubilo pristopiti na tej seji in tudi žene sodrugov bodo postale članice. Klub v West Parku, kateremu bo določilo številko tajništvo JSZ., je tretji klub JSZ. v Clevelandu. Klub št. 27 ima svoj delokrog v okrožju ulice St. Clair in zboruje v Slov. narodnem domu, kjer ima tudi svoje prostore. Klub št. 49 deluje v Collinwoodu in zboruje v Slov. del. domu. In kakor sta ta dva kluba važni ustanovi v razvoju slovenskega Clevelanda, tako bo postal važen tudi klub v West Parku.

Na tem shodu je bil tudi s. Jos. Presterl iz Collinwooda, tajnik kluba št. 49, ki je skrbel za razprodajo naše literature, znani agitator Proletarca s. Zorko in s. Krašna, sin pokojnega sodruga Louisa Krašnje, ki je živel na Park Hillu, Pa.

Po shodu se je zbrala večja družba v hiši družine Bizjak, kjer je v prijetnem razgovoru in zabavi potekal čas in se je bilo treba raziti. Ko se je s. Zaitz ob tej priliki poslovil od nas, je dejal, da ni pričakoval v West Parku toliko sodrugov in somišljenikov, in da je uverjen, da bo tudi ta naselbina prišla v krog onih, ki so aktivne na polju delavske agitacije in vzgoje. Da to postane, je odvisno od nas. Zato sodrugi in somišljeniki, nadaljujmo z delom za organizacijo, katero smo ustanovili 28. maja, da bo ena prvih pri delu za napredek. — *Poročevalec.*

ZAKLJUČNO PREDAVANJE KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.

CHICAGO. — Predavanje, s katerim je s. Ivan Molek dne 27. maja zvečer po seji kluba št. 1 J. S. Z. v spodnji dvorani S. N. P. J. zaključil letošnji klubov predavateljski tečaj, je bilo še najboljšo obiskano izmed vseh predavanj v letošnji sezoni. Navzočih je bilo precej nečlanov. Predmet predavanja je bila "Spolna adaptacija in nedostatki monogamičnega zakona".

Predavatelj je več kot eno uro razlagal zelo komplicirana in delikatna vprašanja, ki se nanašajo na omenjeni predmet. Rekel je, da zakon, ki sta ga formulirali država in cerkev in ki je danes v veljavi po vseh civiliziranih deželah, ni nič drugega kot licenca za zadovoljivo spolno občevanje. Teoretično je sicer namenjem ustavitvi družine, toda nobena oblast se ne briga za pogoje, brez katerih družina ne more obstati. Po krivdi odgovornih oblasti je pa ogromna večina ljudi ignorantna glede najelemtarnejših pogojev zadovoljive spolne unije in posledica je, da je komaj morda na vsakih 10,000 zakonskih dvojic en sam par, ki je srečen. Stoprocentno spolno zadoščenje je mogoče le tedaj, če dvojica tvori pozitiv in negativ v telesni električni energiji. To je pravilna in naravna adaptacija, ki naredi vsaj približno perfektno unijo. Kjer ni take unije, je zakon farsa, ker manjka zadovoljitve in utehe. Iz tega sledi, da velika večina zakonskih ljudi najbolj strada ljubezni, in sicer iz razloga, ker niso adaptirani, ker ne spada prave osebe skupaj. Iz tega izvira največ preprirov in ločitev, največ "trubla" v družinskem življenju.

Predavatelj je dalje rekel, da monogamija ne nudi nobene odpomoči iz spolne anarhije, ki še prevladuje. On je trdno prepričan, da v bodoči družbi ne bodo več dajali licence za spolno občevanje, pač pa licenco samo za rediteljstvo. Samo najrazvitejši in najsposobnejši bodo smeli biti očetje in matere in popolno odgovornost za otroke bo imela družba. Tako bi moralo biti za danes, če bi bila večina ljudi sposobna za dostojno človeško življenje.

Omenil je tudi "svobodno ljubezen", s katero tako radi operirajo nasprotniki vsakega napredka, kadar mahajo po socialistih. "Svobodne ljubezni" sploh ni, ker je nemogoča. Možno je spolno posiljevanje in izkoriščanje, ampak to ni ljubezen. Taka "svobodna ljubezen" obstoji že danes na debelo — v komercialni in zakonski prostituciji. Prava ljubezen je prostovoljna unija dveh spolov, ki sta pravilno adaptirana in najdeta v sebi vse zadoščenje, ki ga iščeta.

Ali ima vaša naselbina stalnega poročevalca, ki dopisuje v Proletarca? Ako ne, sporočite vi v ta list vsako zanimivost in važen dogodek med vami.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva, socialistični klubi in posamezniki v mesecu aprilu kot sledi:

Štev. društva in kraj.	Vsota.
83, SNPJ., Bingham Canyon, Utah	\$ 2.00
213, SNPJ., Clinton, Ind.	1.00
362, SNPJ., Carlinville, Ill.	2.00
27, SNPJ., Frontenac, Kans.	4.00
257, SNPJ., West Park, O.	3.00
295, SNPJ., Bridgeville, Pa.	6.00
290, SNPJ., Homer City, Pa.	3.00
277, SNPJ., Cleveland, O.	3.00
50, SNPJ., Clinton, Ind.	2.00
214, SNPJ., Mullan, Idaho	1.77
209, SNPJ., Nokomis, Ill.	2.00
10, SNPJ., Rock Springs, Wyo.	1.50
47, SNPJ., Springfield, Ill.	1.00
104, SNPJ., West Allis, Wis.	3.00
74, SNPJ., Virden, Ill.	1.00
245, SNPJ., Lawrence, Pa.	1.50
454, SNPJ., Sandcoulee, Mont	2.50
559, SNPJ., Chicago, Ill.	2.00
126, SNPJ., Cleveland, O.	2.50
87, SNPJ., Herminie, Pa.	6.00
3, SNPJ., Johnstown, Pa.	3.00
333, SNPJ., Blaine, O.	1.00
3, JPZS., West Allis, Wis.	3.00
54, SNPJ., Glencoe, O.	1.00
53, SNPJ., Collinwood, O.	3.00
451, SNPJ., Onnalinda, Pa.	2.98
465, SNPJ., Gillespie, Ill.	3.00
259, SNPJ., Meadowlands, Pa.	3.00
122, SNPJ., Aliquippa, Pa.	2.00
206, SNPJ., Gross, Kans.	4.50
344, SNPJ., Sheboygan, Wis.	12.00
86, SNPJ., Chicago, Ill.	2.00

Klubi J.S.Z. in posamezniki.

17, Grays Landing, Pa.	1.00
69, Herminie, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
41, Clinton, Ill.	2.00
178, Latrobe, Pa.	1.00
1, Chicago, Ill.	2.50
Jacob Kotar, Cleveland, O.	1.00
Skupaj	\$100.75

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH SOC. ORGANIZACIJ.

JUNIJ.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 19. junija piknik soc. stranke okraja Cook v Riverview parku in Western Ave. Govoril bo milwauški župan sodrug Hoan in drugi.

JULIJ.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 31. julija piknik kluba št. 27 JSZ.

OKTOBER.

CLEVELAND, O. — Koncert pevskega zbora "Zarja" v nedeljo 9. oktobra v Slov. nar. domu.

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 v nedeljo 16. oktobra v dvorani ČSPS.

NOVEMBER.

CHICAGO, ILL. — Koncert pevskega zbora "Sava" v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ.

DECEMBER.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Refleksi na Kobalovo "kritiko" o "Savinem" koncertu.

Anton F. Žagar.

Uljudnost ni dolžnost, in kdor je neuljuden, še nikakor ni grob; ali na korist mnogim odkritosrčen biti, to je dolžnost — in dolžnost je celo odkritosrčen biti z nevarnostjo, da se ti morda utegne očitati neotesanost in hudobnost. —

(Lessing).

Kritiku "Savinega" koncerta, ki ga je imela 22. maja, prav rad verjamem, da je pisati kritike zelo kočljiva stvar. Ni samo v nevarnosti, da se izpostavi zameram, ali pa, da ni pravičen napram samemu sebi ako piše drugače kakor misli, ampak je tudi v nevarnosti, da je krivičen napram onim katere kritizira.

Že njegov kompromisni uvod dokazuje, kako "kočljivo" je pisati kritike. Pisal je oceno o prvomajski priredbi ikluba št. 1 in izpustil velik del programa, in pri tem tudi važne točke. To je, kajpada stvar kritika, ki hoče biti pravičen napram sebi in se izpostaviti zameram.

Prav je, da se dobe kritiki, ki se ne boje povedati resnice o naših prireditvah, toda ali se dobe taki kritiki? Ali ni v njih tolikokrat opaziti, da so prežete s pretiranimi hvalami, ali pretiranimi grajami, in pa z ignoriranjem?

Kritik, ki hoče biti kritik, ne sme zamočati ničesar, in drugič, ne sme dopustiti da bi ga nadvladale mržnje. Le tako bo lahko pravičen in nepristranski ter koristil priredbi in onim ki sodelujejo v nji.

Ako je kritik hotel povedati "kar komu gre", bi lahko to storil kot le kritik, ki se poglobi v program in v razmere v kakršnih je izvajan. Če presojam petje, ga moram poznati. Ocenjevalci koncertov, ako hočejo biti kos nalogi, morajo biti saj del umetnika v petju in v glasbi sploh; in še to ne zadostuje vsakemu.

Ne bom odgovarjal na vsako posamezno ugotavljanje v njegovi oceni, ker bi se pri tem spustil v tisto neprijetno sfero, v kateri se nahaja moj prijatelj Kobal, dasi bi mi bilo čisto lahko pojasniti, kako nerodno je kritiziral. Pevec, ki prvi v zboru, najlože zapazi, in on tudi je tisti ki prvi začuti vsako hibo v zbornem petju. Mr. Hess, pevododja "Save", ki je sam skladatelj in umetnik, se je začudil, ko je čital kritiko o pevskih točkah koncerta. "Hib črednikovega zadiranja nisem opazil," je dejal, "dasi bi bil jaz prvi, ki bi občutil vsako disharmonijo. "Sava" je pela dobro in z njenimi nastopi sem bil popolnoma zadovoljen." To je dejal zborovodja, ki se zelo nerad izraža pohvalno o petju kateregakoli zbora, ki ga poučuje, ker ve, da izpopolnjevanje nima meje.

Bilo je par hib, toda kritik jih ne omenja ker jih ni zapazil, predpisuje pa jih tam kjer jih ni bilo. In to velja za njegovo kritiko v celoti.

Te vrstice sem napisal, ker je kritikova nedoslednost prevelika in njegova pristranost preveč prozorna, in pa, ker se nekateri "Savini" pevci čutijo užajljene. Dvomin tudi, ako bo on reformator dekadence našega odra. Upam, da ga še vidimo s kritikami čez nekaj let, kajti kjer je vztrajnost, tam so skušnje in šola.

Če se ne motim, je bil A. Slabe, ki je nekoč po eni predstavi odgovarjal kritiku in omenil, da je zelo

neumestno, če se kritizira kritiko, ker so največkrat brezpomembne. A včasih se je temu skoro nemogoče izogniti, kajti napačne vtiske, ki jih napravijo, je potrebno v interesu resnice in dela na prosvetnem in kulturnem polju popraviti.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali (izven kontesta).

Forest City, Pa.: Tony Saiz.....	4
Chisholm, Minn.: Frank Klun	3
Cicero, Ill.: Frank Margolle	2
Export, Pa.: Joseph Britz	1
Lisbon, O.: Jacob Bergant	1
Park Hill, Pa.: Frank Podboy	1
Mullan, Idaho: John N. Jackson	1
Claridge, Pa.: John Srebrnak	1
Klein, Mont.: Anton Miklič	1
Luzerne, Pa.: John Matičič	1

Listu v podporo.

VIII. Izkaz.

Chicago, Ill.: Po 50c: V. Verhovnik, Joseph Cigale, Ant. Hrast, Chas. Pogorelec, Joseph Gračnar, skupaj \$2.50.

Latrobe, Pa.: Mary Fradel 25c.

Homer City, Pa.: Andy Obed \$1.20.

Sublet, Wyo.: Klub št. 15, JSZ. \$2.

Cannonsburg, Pa.: Alojzija Kocijan \$2.

Collinwood, O.: Frank Barbič \$1.

Cheat Haven, Pa.: Louis Urbanc 50c.

Library, Pa.: John Frank 75c.

Cicero, Ill.: Neimenovan \$10.

Youngstown, O.: John Petrich 75c.

Burgettstown, Pa.: Klub št. 19, JSZ. \$1.50

Mt. Clemens, Mis.: Anna Sedminek \$1.

Chicago, Ill.: Andrew Miško \$4.54; po 50c: John R. Rodman, J. Jereb, skupaj \$5.54.

New Market, N. J.: Ivan Rupnik 50c. Skupaj v tem izkazu \$29.49. Zadnji izkaz \$326.79. Skupaj \$356.28.

Za povečanje Proletarca.

Detroit, Mich.: John Lamuth nabral na zabavnem večeru \$4.36. Skupaj \$360.39.

PREDAVANJA, KI JIH JE IMEL SOD. ZAITZ V CLEVELANDU, IZIDEJO V PROLETARCU.

Iz Clevelanda poročajo, da bosta predavanja o Mehiki in o Kitajski, ki jih je imel S. Zaitz, urednik tega lista, v Clevelandu, priobčena v "Proletarcu". Prvo, o Kitajski, ki ga je imel pod avspicijo collinwoodskega kluba JSZ., bomo začeli priobčevati s prihodnjo številko.

S. Zaitz se nahaja pretekli in ta teden na govorniški turi v Ohiju in se vrne drugi teden. Tisti, ki pričakujejo od njega odgovore na pisma in podobno, naj za ta čas potrpe.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — Tajnik.

Prispevki za prvomajsko številko "Proletarca".

Arma, Kans.: Martin Gorenc 70c.

Somerset, Colo.: Anton Majnik 25c.

Park Hill, Pa.: Mary Babric \$1.90.

Cheat Haven, Pa.: Louis Urbanc 50c.

Rolapp, Utah: John Zupančič \$1.

Toronto, O.: Tony Ursich 75c; Paul Chesnik 50c,

skupaj \$1.25.

Export, Pa.: Joseph Britz 25c.

Herminie, Pa.: Dr. št. 87, SNPJ. \$4.50; Andy Spike 50c, skupaj \$5.

Lorain, O.: Frank Ravnikar 20c.

Murray, Utah: Po 50c: John Pucihar, Vinc. Branisel, skupaj \$1.

Forest City, Pa.: Louis Ostanek \$1; po 25c: Frank Zajc, Anton Debelak, skupaj \$1.50.

Park Hill, Pa.: Joseph Okički 20c.

Great Falls, Mont.: John Ponikvar 50c.

Red Lodge, Mont.: Po 25c: John Krintz, Joseph Tevz, skupaj 50c.

Edison, Kans.: Po 50c: Chas. Vorina, J. Roycht (Cockerill), skupaj \$1.

Broughton, Pa.: Anton Potočnik 50c.

Klein, Mont.: Po 50c: Martin Mežnarič, Anton Miklič, Andy Komac; Martin Moneta 40c, skupaj \$1.90.

Chicago, Ill.: Anton Medved \$1. Frank Bizjak 50c, skupaj \$1.50.

Waukegan-North Chicago, Ill.: Po \$1: Frank Gantar, Marian Spacapan, John Zakovšek; po 50c: Ivana Kaučnik, Frank Penca, Frank Makovec; po 25c: Jernej Spacapan, Josephine Kozina, Anton Grom, Anton Turšič, John Gantar, John Bucher, John Pustovrh, Mike Civha, Joseph Bezek, Anton Valentinčič, (poslala Frances Zakovšek), skupaj \$7.

Springfield, Ill.: Klub št. 47, JSZ. \$1; Julija Krmelj 35c; Antonija Church 55c; po 25c: John Goršek ml., Frank Golob, Joseph Logar, Joseph Ovca, Anton Per, (poslal J. Ovca), skupaj \$3.15.

Pueblo, Colo.: Po 25c: Hocevar Marija, Primož Knafelc, Frank Boltezar; Marija Macher 20c; Evelyn Hocevar 10c, (poslal F. Boltezar), skupaj \$1.05.

Little Falls, N. Y.: Po 25c: Frank Končan, Frank Čuk, skupaj 50c.

Avella, Pa.: Klub št. 225, JSZ. \$5.

Bridgeport, O.: Klub št. 11, JSZ. \$2.50.

Aliquippa, Pa.: Frank Strumbelj 50c.

Collinwood, O.: Rosa Selak \$1; po 25c: Joseph Mäslo, Frank Smith, Tony Zorko, Frank Bandič, Frank Dremel, (poslal L. Selak), skupaj \$2.25. Skupaj v tem izkazu 41.60. Zadnji izkaz \$288.50, skupaj \$330.10.

Popravek: V zadnjem izkazu med prispevki iz Auburna, Ill., se je pomotoma glasilo Joe Kogoy 25c. Pravilno bi se moralo glasiti Joe Rogelj.

ZA TISTE KI MISLIJO ITI V WAUKEGAN.

Tistim v Chicagu, ki mislijo v nedeljo dne 5. junija v Waukegan na prireditve "Samostojnega izobraževalnega kluba", naznanjamo, da potujemo skupno Vožnja tja in nazaj \$1.05. Odpotujemo iz Chicaga popoldne ob 1. uri po North Shore. Ako se še niste priglasili, se priglasite F. Alešu, telefon Lawndale 0951, ali pa A. Žagarju, na naslov Proletarca, telefon Rockwell 2864. Vsi, ki so se in kateri se še bodo priglasili za ta izlet, naj bodo na Adams in Wabash postojni točno ob 12:45 popoldne.

Kampanja za razširjenje "Proletarca".

I. KVOTNI OKRAJ.

Cleveland, Collinwood in okolica, vključivi Newburg in West Park. Kvota: 500 naročnin.

	Število poslanih naročnin	Celoletne naročnine
Klub št. 27, JSZ., Cleveland	37	29½
Klub št. 49, JSZ., Collinwood	35	26½
Skupaj	72	56

Manjka do kvote 444 naročnin.

II. KVOTNI OKRAJ.

Pennsylvania (vse naselbine). Kvota 350 naročnin.

Anton Zornik, Herminie	20	14½
Klub št. 118, Canonsburg	10	9½
Joseph Pompe, Burgettstown	10	9
Anton Maslo, Greensboro	9	5½
John Langerholc, West Newton	4	4
John Rednak, No. Braddock	8	4
Geo Smrekar, Aliquippa	4	3½
John Lamuth, Muse	5	3
John Ban, Pittsburgh	2	1½
Frank Bregar, Avella	2	2
Skupaj II. kvotni okraj	74	57½

Še manjka do kvote 292½.

III. KVOTNI OKRAJ.

Chicago in okolica. Kvota 200 naročnin.

Klub št. 1 JSZ., Chicago	71	52
John R. Sprohar, Cicero	4	4
Skupaj	75	56

Še manjka do kvote 144 naročnin.

IV. KVOTNI OKRAJ.

Detroit in okolica. Kvota 150 naročnin.

John Lamuth, Detroit	5	5
John Vitez, Detroit	4	4
Rudolph Potochnik, Detroit	1	1
Skupaj	10	10

Še manjka do kvote 140 naročnin.

V. KVOTNI OKRAJ.

Milwaukee, West Allis, Kenosha, Racine in okolica. Kvota 150 naročnin.

Joseph Radelj, West Allis	26	22
Skupaj	26	22

Še manjka do kvote 128 naročnin.

VI. KVOTNI OKRAJ.

Zapadne države. Kvota 100 naročnin.

Klub št. 15, Sublet, Wyo.	14	14
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	6	5½
John M. Stonich, Pueblo, Colo.	2	2
Skupaj	22	21½

Še manjka do kvote 78½ naročnin.

VII. KVOTNI OKRAJ.

Južni in centralni Illinois. Indiana. Kvota 100 naročnin.

Christina Omahne, Clinton, Ind.	5	5
Klub št. 47, Springfield, Ill.	2	2
Skupaj	7	7

Še manjka do kvote 93 naročnin.

VIII. KVOTNI OKRAJ.

Vzhodni Ohio, N. Y. in W. Va., Barberton, O., Girard, Warren, Lorain in drugi kraji v okrožju teh naselbin. Kvota 100 naročnin.

Fr. Gregorin, Little Falls, ...	9	7½
John Tancek, Girard, O.	10	8
John Kosin, Girard, O.	2	2
Skupaj	21	17½

Še manjka do kvote 82½ naročnin.

IX. KVOTNI OKRAJ.

Waukegan in North Chicago, Ill. Kvota 70 naročnin.

Klub št. 45, Waukegan, Ill.	14	12½
Skupaj	14	12½

Še manjka do kvote 57½.

X. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Kansasu. Kvota 60 naročnin.

Martin Gorenc, Arma, Kans.	8	6
Skupaj	8	6

Še manjka do kvote 54 naročnin.

XI. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Minnesoti. Kvota 60 naročnin.

Max Martz, Buhl, Minn.	2	1
Skupaj	2	1

Še manjka do kvote 59 naročnin.

XII. KVOTNI OKRAJ.

Sheboygan, Wis., in okolica. Kvota 60 naročnin.

Anton Debevc, Sheboygan	3	3
Joseph Krainz, Sheboygan	3	3
Skupaj	6	6

Še manjka do kvote 54 naročnin.

Skupaj vseh naročnin dosedaj 337 262

Še manjka do kvote 1738 naročnin.

Klub št. 1. Posamezni člani dobili naročnin: A. F. Žagar 20 — 15½; Frank Udovich 16 — 13½; Chas. Pogorelec 4 — 4; John Olip 5 — 2½; Mike Svigel 3 — 3; D. J. Lotrich 2 — 2; Frank Smith 2 — 2; Frank S. Tauchar 2 — 2; Frank Zaitz 2 — 2; V. Ločniškar 1 — 1; Frank Omahen 1 — 1.

Klub št. 27. John Krebelj 27 — 22; Louis Zorko 4 — 3½; Frank Mikše 2 — 2; Tony Kukovatz 2 — 1½; Ernest Bajec 1 — 1; L. Krašna 1 — ½.

Klub št. 49. Lawrence Selak 26 — 22; John Bozich 9 — 6½.

Klub št. 45. John Malovasich 9 — 8; Martin Judnich 4 — 3½; Frances Zakovšek 1 — 1.

Klub št. 118. Marko Tekavec 5 — 5; John Chesnik 4 — 3½; John Jereb 1 — 1.

Klub št. 47. Joseph Ovca 2 — 2.

ZA SACCO IN VANZETTIIJA. (MT. CLEMENS, MICH.)

MT. CLEMENS, MICH. — Za usodo ubogih dveh italijanskih agitatorjev Sacco in Vanzettija, se zanimam tudi jaz. Ako se zavedno delavstvo ne potruji pred 10 julijem in jih reši, bosta do tedaj umorjena na električnem stolu v državi Massachusetts.

V pismu vam pošiljam §3: en dolar Proletarcu v podporo, in dva dolarja pošljite v obrambni fond za nesrečna delavca. Ko čitam v raznih časopisih, sta omenjena delavca popolnoma nedolžna pri umoru, katerega se ju dolži in obsojena na smrt na električnem stolu, človeka zabolji srce, in pomoči bi jima ne mogel odkloniti. Pri teh nosi tudi delavstvo samo, precej krivde. Ako bi se bolj zanimalo za odpravo kapitalističnega sistema, bi tudi razredna justica kar enostavno ne metala v ječe delavcev zato, ker so agitirali proti krivičnemu sistemu in za delavstvo. Je pač danes prevelika pohlepnost po \$. Marsikaterega delavca sem slišala, ki je rekel, da je edini način, ki si lahko nekaj prihrani ukvarjati se z izdelovanjem pijače. To je zelo žalostno. Dokler ne bomo spoznali boljših sredstev za izboljšanja delavskih razmer, se bo delavstvo nahajalo vedno v mizeriji tlačanstvu. Čudim se tudi temu, kako da se nekateri delavci tako boje čitati Proletarca in Prosveto, ki sta edina Slovenska lista, ki učita delavce, kako bi si lahko izboljšali svoj položaj. Delavstvo zakaj grešiš samo proti sebi!

Apeliram na vse slovensko delavstvo, da naj bo aktivno v prizadevanju, da rešimo Sacco in Vanzettija, dokler ni prepozno, pred umorom na električnem stolu. — A. Sedmínek.

Ali se kedaj potrudite, da bi vaše društvo oglašalo svoje priredbe tudi v Proletarcu?

Power Point, Ohio.

Nič posebnega iz tega kraja. Spremembni. Le ljudje se menjajo v mišljenju.

A ne vse. Človek, ki ima malo spomina, pogleda nazaj deset, dvajset let, pa vidi, kakšni so ljudje bili in kakšni so. Vidi napr., kako se nekaj časa za kakšno stvar navdušujejo, in kako jo potem enako vztrajno zamujejo.

Naše društvo št. 358 SNPJ. je pred nekaj leti spadalo v Izobraževalno akcijo JSZ. in naročilo vsako leto po nekaj izvodov prvomajske številke Proletarca. L. 1926 pa je taktiko spremenilo. Zastanek. — L. 1927 pa je v tem zastanku zadremalo in zaspalo.

Večina je torej nazadovála. A imamo manjšino, ki napreduje, in ta je reprezentirana v klubu št. 9 JSZ., ki je bil ustanovljen l. 1925 s sodelovanjem Chas. Pogorelca.

Nekaj članov smo radi običajnih vzrokov izgubili, nekaj pa smo jih pridobili. Finančno ni na najslabši stopnji. Razmotrivamo, da bi bilo dobro ako priredi klub izlet v prosto naravo. Pretečeno leto je imel samo eno priredbo. Vzrok je, da nimamo primerne dvorane. In zato je boljše, da smo aktivnejši v poletju, ko je nam vsa narava na razpolago za dvorano.—*Jacob Bergant.*

Pittsburgh, Pa.

Pittsburgh! Kdo ne pozna tega imena!! Velikanske jeklarne so v Pittsburghu, hribi, tuneli in dim! In pa velika slovenska naselbina, Slovenski dom, slovenska fara, okrog in okrog pa so slovenske naselbine, največ premogarske.

Pet let je tega, ko je v eni tukajšnih naselbin imelo društvo SNPJ. slavnost razvitja zastave. Tajnik kluba JSZ. dotične naselbine je opazil, da se dolgočasim. "Tu imaš socialistično literaturo — razprodaj jo," mi je dejal, "pa se ne boš dolgočasil." Vstopal sem pred skupine in posameznike ter ponujal. Naletel sem pri tem na skupinico, ki je bila revolucionarnejša od samega Lenina. Pa smo začeli razpravljati, vroče, s poudarki na vse konce in kraje. Rekli so: "Kaj se boš trudil, Proletarec kmalu preneha, JSZ. je tudi na robu propada, saj se ti ne izplača!"

Dejal sem nekaj, da smo na realnih tleh, da ne zidamo gradov v oblakih, da bomo prestali udarce, pa so se muzali — češ, usojeno je vam pasti in padli boste.

PROBLEM EVOLUCIJE.

Skupina, ki ogleduje v muzeju neandertalskega človeka, razpravlja:

Prvi: Glej, Neža, tak je bil, pravijo, prvi človek, naš prednik.

Ona: Nak, ta pa že ni bil ustvarjen po božji podobi.

Drugi: Tako vam povem, v tistih časih so bili ljudje zares grdi.

Druga ona: To sploh človek ni bil. Človek je lep, ker je ustvarjen po božji podobi . . .

Bratomorni boji ne koristijo delavstvu, pač pa kapitalizmu. Čemu naj torej kršimo naše nič kaj jake moči! Sloga — vsi ki smo proti izkoriščanju in za pravičen družaben red — čemu ne bi stali skupaj?

L. 1924 smo organizirali klub št. 241 v Veroni (blizu Pittsburgha). Po enem letu je razpadel. Vzrok, malomarnost, kvartanje, pijača in pa grobokopi, ki so videli revolucijo, kako prihaja izza vogala.

L. 1925 smo reorganizirali klub JSZ. v Pittsburghu. Pronašli smo, da je treba na razvalinah graditi iz temelja. Peščica sodrugov, kar nas je tukaj, so raztreseni na vseh straneh prostranega mesta. To je ovi-

ra sejam. Brez udežbe ni sej; brez sej ni aktivnosti. So tudi drugi vzroki, da klub ni napredoval kot bi bilo potrebno. Imamo prohibicijo, ki ni "prepovedala" piti. Kvarte. In pa — nevednost. Da ne pozabim omeniti še hlačaric — naj mi ne zamerijo one ki so naprednega duha — ampak vse niso, kakor vsi moški niso. Kadar se te lote in pravijo — nak, ne smeš, rdečkarje pusti, njihovih listov ne beri — pa se poda! Tako je! Hlače sezuje, pa jih ono obuje.

Klub JSZ. v Pittsburghu ima deset dobrostoječih članov. Na koncu tega leta, upamo, jih bo imel vsaj še enkrat toliko. Izgledi so boljši kakor v preteklosti. — *John Ban.*

ZADNJA PREDSTAVA V TEJ SEZONI

Muzikalna kome-
dija v 3. dejanjih**GYPSY ROVER** s premijevanjem
orkestra

v prizori

"SAMOSTOJNI IZOBRAŽEVALNI KLUB"

V NEDELJO 5.
JUNIJA 1927.**WAUKEGAN, ILL.** V SLOVENSKEM
NAROD. DOMU

10 cesta in McAlister Ave.

Ivan Vuk!

KDOR KOLEBLJE . . .

KDOR koleblje . . . kogar straši boj
ki predstoji nam bližnje dni
naj gre, naj gre koj
dokler je čas — ker se mudi ! . . .

Mišice trde kot jeklo,
značaj kot kremen trd
in čist kot kristalno steklo
in geslo: zmaga ali smrt!
Takšne priznavam za sodruge . . .
. . . a druge,
ki jih straši boj,
pozivljam, naj gredo koj
iz vrst armade naše
dokler je čas — ker se mudi . . .

Nočem slabičev jokavih . . .

"Gypsy Rover" v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — Zadnjo predstavo v tej se-
zoni na odru Slovenskega narodnega doma, bo vprizoril "Samostojni izobraževalni klub" dne 5. junija. Predstavil nam bo muzikalno komedijo v treh de-
V tej opereti nastopajo cigani posamezno in v zboru; ošabni lordi, londonske lepoticice in zaljubljeni ljudje pojejo ljubezenske serenade. Vse raja, se veseli in pleše valček življenja. To bodo naravnost bajne scene, polno razveseljivih prizorov in za naš oder popolnoma novost. Lepi kostumi in krasno operno petje bo razveseljilo in zadovoljilo vsakega vdeleženca. Klub ni štedil z denarjem, samo da bo po mogočnosti dosegel popolnost, ki je zahteva ta muzikalna komedija.

Po predstavi bo prosta zabava in ples. Igral bo "Badgers" orkester iz Milwaukee, Wis. Obljubljena je nam velika udeležba iz Milwaukee, Kenoshe in Chicage. Za izvrstno postrežbo bo skrbel posebni odbor. Podrobnosti najdete v oglasu na drugem mestu.
Odbor.

OSEBE :

Meg	.....	Tillie Warshek
Marto, njen mož	.....	Rudolph Skala
Zara, njuna hči	} cigani	... Ola Warshek
Sinfo, ljubimec Zare		..... Joseph Kosier
Rob, pozneje Sir	}	Vincent Pink
Gilbert Howe		.....
Lord Martendale	.....	Michael Borgus
Lady Constance,	} njegovi hčeri	.. Alice Artach
Nina,		.....
Lord Graven	.....	Frank Pierce
Capt. Jerome	.....	Frank Svete
Sir Toby Lyon	.....	Frank Sarsha
Sir Francis McCorkle	.....	Anthony Pierce
Lakaj	.....	Jacob Jerrele

Zbor ciganov in višje družbe: M. Pierce, B. Marinčič, N. Dobnikar, M. F. Pierce, M. Zeleznik, F. Hrvatina, A. Zupančič, R. Stritar, A. Podboy, S. Novak, L. Košir, J. Jerrele, T. Jansha, R. Dolenc, A. Pierce, F. Sarsha.

Otroci: E. Stritar, G. Stritar, V. Stritar, P. Stritar, R. Pierce.

Prvo dejanje se vrši v ciganskem taborišču, drugo in tretje na domu Lorda Martendala v Londonu.

Vodi zbor in orkester Frances A. Artach,
režiser Frank Pierce.

Začetek ob 2:30 popoldne.

VSTOPNINA:

Za odrasle	.....	75c
Za otroke	.....	25c
Samo za ples	.....	50c

Vstopnice k igri, veljajo tudi
za ples.

Igra "Badger's Orkester" iz Milwaukee, Wis.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Kljub slabim delavskim razmeram in stavki premogarjev med katerimi ima Proletarec sorazmerno največ naročnikov se število njegovih naročnikov ne manjša, temveč obratno. Priglasilo se je tudi nekaj novih zastopnikov, ki so pripravljene v naselbinah, še bolj razširiti list, v katerih živijo.

Naročnik John Srebrnak, Claridge, Pa., nam je pisal: "Proliženo vam pošiljam eno naročnino ter vas prosim, da mi pošljete pojasnila in vse potrebne listine za zastopništvo. Pripravljen sem agitirati za list v tej okolici, v kolikor mi bodo dopuščale razmere in čas. Zavedam se, da je moja dolžnost širiti glasilo zavednih slovenskih delavcev med tiste, ki še niso nanj naročeni". Naročniku smo z veseljem odposlali vse potrebne listine in informacije; pri agitaciji mu pa želimo obilo uspeha. Obenem pa apeliramo na naročnike po drugih naselbinah, da posnemajo John Srebrnaka.

Drugo podobno pismo od sodruga Bregarja, Avela, Pa. se glasi: "Naznanjem vam, da smo na zadnji klubovi seji izvolili še enega zastopnika za Proletarca. Mandat je sprejel sod. Louis Zgonik. Pošljite mu vse potrebno za agitacijo. Nadalje vam poročam, da je naš klub prispeval iz klubove blagajne \$5. za kritje stroškov majske izdaje Proletarca. Vsoto, mislim, da je vam že klubov tajnik odposlal". (Je v izkazu v tej številki. Op. ured.) Sodrug Zgonik je že več let aktiven delavec v socialističnem gibanju in bo brezdvomno tudi uspešen agitator za Proletarca.

Priobčujemo tudi izvleček iz pisma Frank Vočina, Scranton, Pa. Piše nam: "Vaš opomin, da mi je naročnina za list potekla, sem prejel, toda oprostite, da jo vsled slabih delavskih razmer ne morem

takoj obnoviti, da bi to zelo rad storil. Želim pa, da mi list kar naprej dostavljate, ker naročnino mislim obnoviti ob prvi priliki. Upam tudi, da vam pošljem par novih naročnin. Naročnikovi želji bomo ustregli, kakor tudi vsem onim, ki so upravništvu poslali slična pisma. Dosti podobnih pisem smo prejeli tudi iz stavkovnih okrožij v Penni. Toda naročniki, ki niso na opomine iz upravništva še nič odgovorili, so naprošeni, da obnove naročnino, ali sicer, da jo bodo obnovili pozneje. V interesu vas in lista je, da storite eno ali drugo. S tem boste prihranili listu stroške, upravništvu pa precej dela.

V kampanji za razširjenje Proletarca sta od zadnjega izkaza poslala največ naročnin sodruga Joe Radelj, W. Allis, Wis. in L. Selak, Collinwood. Poslala sta jih vsaki po enajst. V teku kampanje sta pridobila vsaki 26 naročnin, s katerimi stojita med konstantanti na drugem mestu. Na prvem mestu je do sedaj še vedno sod. John Krebelj, Cleveland. Skupaj ima 27 naročnin, ali le eno več kakor Radelj ali Selak. Zato se je tudi bati, da ga do drugega izkaza potisneta na drugo ali celo na tretje mesto. Vsem tem se pa približuje sodrug Zornik, Hermine, Pa. V današnjem izkazu je zastopan z 20 naročninami. Zornik je agilen agitator, in zato se je bati, da ga bomo videli v drugem izkazu na "top".

Po kvotnih distriktnih se od zadnjega izkaza ni veliko spremenilo. Chicaški okraj z okolico je zaenkrat še ostal s 75 naročninami na prvem mestu. Ali nevarnost preti, da ga prekosi pennsylvanijski kvotni okraj, ki zaostaja samo še za eno naročnino. V tem izkazu jih ima 74. Kvotni okraj za Cleveland, Collinwood in okolico je od zadnjega izkaza zvišal število poslanih naročnin iz 57 na 72. Toraj ima samo še dve naročnini manj kakor pennsylvanijski okraj. Sicer se je pa bati, da bo zavzemal v prihodnjem izkazu mesto na vrhu, ako se v chicaškem in penn-

VAŠ SOSED

izgleda, da ima svoje prihranke vložene v tej banki. Gotovo je pričel z vlaganjem že pred leti, in hranil je do danes.

Danes je, ali lastnik hiše, ali pa kupuje za svoje prihranke naše prve bondne hipoteke (mortgage). Sledite njemu tudi vi, in vložite svoj prihranek v največjo slovansko banko v Ameriki.

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Ill.

Putujte v stari kraj z našim posredovanjem.

VARNA BANKA ZA VLOŽITI VAŠ PRIHRANEK.

sylvanijskem kvotnem okraju kontestantje agitacije dobro ne poprimejo. Kako stojijo ostali kvotni okraji je razvidno v izkazu na drugem mestu.

Vzrok presenečenja na upravništvu je bil zadnji teden Proletarčev nov zastopnik Frank Gregorin, Little Falls, N. Y. Poslal je 9 naročnin in v pismu pravi: "Moja agitacija se še nadaljuje in upam, da ne bo brez uspeha". Proletarec ima sedaj v Little Falls dva agilna zastopnika, drugi je Frank Petavs, in to zagotavlja listu v Little Fallsu precejšnjo cirkulacijo.

Tudi Ignac Bozovičar, Cumberland, Wyo., je pognemanja vreden. Zadnji teden je obnovil svojo naročnino in pri tem pa ni pozabil pridobiti tudi ene-

ga novega naročnika. Kadar vi obnavljate naročnino, skušajte pridobiti tudi vašega prijatelja, da se bo naročil na Proletarca. To bo v korist njemu in vam.

SEJE KLUBA J. S. Z. V GIRARDU, O.
GIRARD, O. — Seje soc. kluba št. 222 J. S. Z. se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7 uri zvečer v Slovenskem Narodnem Domu. Delavci to je vaša organizacija, pridružite se ji! Naš klub ima tudi lepo zbirko knjig. Izposojajte si jih!
TAJNISTVO.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo popoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. So drugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

Telefon na stan.: Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

Urad: 127 N. Dearborn St.
soba 805

CHICAGO,

Telefon Central 5999.

ILLINOIS.

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,
5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
 Naročite si dnevnik
 "PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
 Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA

IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedla.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
 Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
 Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Čikaški Jugoslovani proti predlogam, katerih namen je šikanirati tuжерodce.

V ameriškem kongresu se zelo pogosto pojavljajo predloge, ki so naperjene posebno proti onim narodnostim, katere vodilni element te dežele ne smatra za "dober material". Ena predloga pravi, da se določi kvote priseljencev na podlagi naseljencev vsake narodnosti, k so bile tukaj l. 1890. Jugoslovani so bilo v Ameriki tedaj še zelo malo in bi se njihova že itak nizka kvota še bolj skrčila. Ena predloga hoče, da se onemogoči časopisje v neangleških jezikih. Prisililo bi se ga, da je tiskano v angleščini, oziroma, da ima poleg tiska v neangleškem jeziku tudi angleški prevod. Najvztrajnejše še vedno pritiskajo za sprejem predloge, ki določa registracijo nedržavljanov, odtiske predstve itd.

V čikaškem odboru, ki so ga organizirali Hrvatje v akciji proti takim predlogam, so Josip Bazdarič, Josip Matoničkin, Tomo Lacković, Josip Horwat, Alojz Frkonja, Stanko Šaran, Nikola Lauro in John Zvetina. Stanko Šaran je začasni tajnik. Glavna seja se bo vršila v soboto 4. junija ob 8. zvečer v Hrvatskem sokolskem domu, 1903 S. Racine Ave., Chicago.

Ali ste aktivni v kampanji, katere cilj je dobiti Proletarcu dva tisoč naročnikov in ga s tem razširiti kakor še ni bil?

Kaj povzročča bolni želodec.

Človeška potrpežljivost ima tudi svoje meje. Toraj ne pričakujte preveč od svoje žene. Ako vas je slaba prebava in zabasnost napravila sitnega in osornega napram nji, kako naj vas ona ljubi? Žene pogosto ma opuste vsak poskus spraviti vas v dobro voljo, ako ste vedno sitni in

zadirčni. Toda če začnete uživati Trinerjevo zdravilno gorenko vino, vam bo to kmalu ozdravilo vaš želodec in odpravilo slabo voljo. Olajšalo vam bo prebavo in ustvarilo tvarine, ki so potrebne za odstranjenje slabih snovi, ki se nabirajo v želodcu in drugih notranjih organih, od katerih je njegovo zdravje odvisno. Naprodaj je po vseh lekarnah in trgovinah z zdravili. Ali pa pošljite po pošti 15c na Joseph Triner Company, 1333 So. Ashland Avenue, Chicago, Ill., in vam ga pošljemo na poskušnjo. Poskusite tudi naš vijolično dišeč Fli-gass za takojšnje pokončanje muh, komarjev in drugih mrčes. Pol pinta 40c, cel pint 75c. (Po pošti 50c, in 90c.)

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJENICA, zbirka povesti in šrtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZLOČIN IN KAZEN, (F. M. Dostojevski) II. zv. vezana	2.50
ZAPISKI IZ METVEGA DOMA, (A. M. Dostojevski), dva zv., vez. v platno	2.25
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZENSKA PISMA, (M. Prevost), broš.	.60
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLATARJEVO ZLATO, (A. Senoa), vez.	1.20
ZENINI NASE KOPENELE, (Rašo Murak), broširana	.80
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25

FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, in francoske prev. I. Hribar) vezana	1.00
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHOVSKE POTI, (Janko Glaser), broširana	.35
PRESERNOVE POEZIJE, vez.	.75
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez.	1.25
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, pesnija, broširana	.65
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.85

SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE, (Tome Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zuparič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
CARLJEVA ŽENITEV-TRJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana	.25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Brao. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85